

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

Reference guide of Quran resources

روشنی تدریسی
طرح انس بالوران

10

آفاق

تأليف: د. نور محمد مستوفی

جلد ۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روش انس با قرآن

نویسنده:

محمد بیستونی

ناشر چاپی:

بیان جوان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۸	روش انس با قرآن (ویژه جوانان) (از طریق کارگاه آموزشی مفسرین جوان) [سطح ۲]
۸	مشخصات کتاب
۸	مقدمه
۱۰	شناخت کلیات روش انس با قرآن
۱۱	اهداف طرح «انس با قرآن» به شرح زیر است
۱۱	فضای مورد نیاز «کارگاه آموزشی مفسرین جوان» و جوایز
۱۲	روش و مراحل انجام کار در «کارگاه آموزشی مفسرین جوان»
۱۴	۳۵۰ موضوع انتخابی برای پژوهش تفسیری از قرآن کریم
۱۴	یک - خداشناسی
۱۴	دو - جهان‌شناسی
۱۴	سه - انسان‌شناسی
۱۵	چهار - راه‌شناسی
۱۵	پنج - راهنماشناسی
۱۶	شش - قرآن‌شناسی
۱۶	هفت - اخلاق‌شناسی (انسان‌سازی)
۱۶	هشت - برنامه‌عبادی
۱۶	نه - احکام فردی
۱۷	ده - احکام اجتماعی
۱۷	روش چکیده‌نویسی موضوعی تفسیر قرآن
۱۷	مقدمه
۱۸	تعریف چکیده
۱۸	هدف از چکیده

۱۹	تفاوت چکیده‌نویسی با خلاصه‌نویسی
۱۹	انواع چکیده‌ها
۱۹	ویژگی‌های چکیده‌نویسی مطلوب
۲۰	تعریف کلید واژه
۲۲	روش کار چکیده‌نویسی
۲۳	ساختار چکیده
۲۵	نمونه‌ها
۲۵	چکیده
۲۵	چکیده نامطلوب
۲۵	چکیده
۲۶	معرفی فرهنگ‌نامه‌های موضوعی قرآن کریم و ویژگی‌های اختصاصی هر کدام
۲۶	معرفی فهرست موضوعی ترجمه «تفسیر مجمع‌البیان»
۲۶	فهرست موضوعی «تفسیر نمونه»
۲۶	معرفی کتاب فهرست‌واره موضوعی «تفسیر بیان»
۲۷	معرفی فهرست‌واره موضوعی «تفسیر جوان»
۲۷	معرفی فرهنگ‌نامه‌های لغات قرآن کریم و ویژگی‌های اختصاصی هر کدام
۲۷	معرفی کتاب «فرهنگ‌نامه قرآنی جوان»
۲۸	معرفی کتاب فرهنگ لغات قرآنی «الیاس کلانتری»
۲۸	معرفی معتبرترین تفاسیر تشیع و تسنن
۲۸	آشنایی با مشهورترین تفاسیر تشیع
۲۹	آشنایی با مشهورترین تفاسیر تسنن
۳۰	معرفی کتاب «مَجْمَعُ الْبَيَانِ فِي تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ»
۳۱	معرفی کتاب «تفسیر نمونه»
۳۱	معرفی کتاب «تفسیر بیان»

- ۳۲ ..... معرفی کتاب «تفسیر جوان»
- ۳۳ ..... ویژگی‌ها و مزایای کتاب " تفسیر جوان "
- ۳۳ ..... متن تأییدیه مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی در مورد کتاب تفسیر جوان
- ۳۴ ..... معرفی ترجمه‌های مشهور قرآن کریم و ویژگیهای اختصاصی هر کدام
- ۳۴ ..... معرفی ترجمه «ناصر مکارم شیرازی»
- ۳۴ ..... معرفی ترجمه « طاهره صفارزاده»
- ۳۵ ..... معرفی ترجمه «مهدی الهی قمشاهی»
- ۳۶ ..... معرفی ترجمه «محمّد مهدی فولادوند»
- ۳۷ ..... معرفی ترجمه منظوم کامل قرآن کریم - «امید مجد»
- ۳۷ ..... آشنایی با ۱۰ سایت فارسی قرآنی
- ۴۰ ..... آشنایی با ۱۰ نرم‌افزار قرآنی (دارای گرایش تفسیر و علوم قرآنی)
- ۴۰ ..... ۱ - نرم‌افزار تفاسیر قرآن جامع
- ۴۰ ..... ۲ - نرم افزار قرآنی بینات
- ۴۱ ..... ۳ - نرم‌افزار نور المبین
- ۴۱ ..... ۴ - نرم‌افزار قرآنی منیر
- ۴۱ ..... ۵ - نرم‌افزار قرآنی مُبین
- ۴۱ ..... ۶ - نرم‌افزار قرآنی میزان
- ۴۲ ..... ۷ - نرم‌افزار قرآنی رضوان
- ۴۲ ..... ۸ - نرم‌افزار قرآنی سراج
- ۴۲ ..... ۹ - نرم افزار نورالانوار
- ۴۲ ..... ۱۰ - نرم‌افزار قرآنی بصیر
- ۴۲ ..... تحلیل آماری مربوط به شرکت کنندگان در «اولین کارگاه آموزشی مفسرین جوان»
- ۴۳ ..... درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

روش انس با قرآن (ویژه جوانان) (از طریق کارگاه آموزشی مفسرین جوان) [سطح ۲]

مشخصات کتاب

سرشناسه: بیستونی محمد، - ۱۳۳۷

عنوان و نام پدیدآور: روش انس با قرآن (ویژه جوانان) (از طریق کارگاه آموزشی مفسرین جوان) = (Reference guide of

Quran sources) ابتکاری جدید برای تفکر و تدبر در قرآن [سطح ۱] / تألیف محمد بیستونی

مشخصات نشر: تهران بیان جوان ۱۳۸۲.

مشخصات ظاهری: [۴۶] ص جدول نمودار + [۷] ورق تا شده ۱۱ / ۲۱ / ۵۵X س م

شابک: ۹۶۴-۹۴۰۵۲-۷-۵۵۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فهرست نویسی قبلی

یادداشت: ص ع به انگلیسی ۱ M. Bistooni. Reference guide of our'an surces level

موضوع: قرآن — کتابشناسی

موضوع: قرآن — تحقیق

موضوع: قرآن — علوم قرآنی

رده بندی کنگره: Z۷۸۳۵ / الف ب ۹۲

رده بندی دیویی: ۰۱۶/۲۹۷۱

شماره کتابشناسی ملی: ۸۱-۴۵۵۶۷

مقدمه

قرآن کریم به عنوان معجزه جاوید پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و قانون اساسی دین مبین اسلام، نیازمند تفسیر و تبیین است. به سبب فاصله گرفتن از زمان نزول قرآن، گسترش اسلام در جهان و ظهور مسائل علمی نو، نیاز به تفسیر، بیش از پیش احساس می شود. میراث گران سنگ تفسیر قرآن با گذر ایام و بروز مکتب های فکری از دوره تدوین تا کنون به نسل ما منتقل شده و صدها تفسیر - به طور کامل یا ناقص - توسط دلباختگان به قرآن با تحمّل سختی های فراوان و به خاطر خدمت به قرآن نگاشته شده است. اینک در آغاز هزاره سوم، شناخت این تفاسیر برای جوانان عزیز، ضرورتی اجتناب ناپذیر تلقی می گردد.

در پاسخ به این نیاز روزافزون، برای ایجاد «جهش تفسیری در جامعه»، کتاب حاضر تألیف شده است تا ضمن آموزش دوساعته روش مراجعه «موضوعی» به انواع منابع و تفاسیر قرآنی (۱) با تفکر و تدبّر در آیات انتخابی، زمینه مناسب برای انس با قرآن و استفاده اخلاقی، ایمانی، عرفانی و علمی از آن و دریافت نسخه شفابخش برای تأمین نیازهای مادی و معنوی در جامعه فراهم شود.

۱- (Reference guide of Quran Sources).

(۳)

این روش جدید، حاصل تجارب عملی ۲۰ ساله جلسات تفسیر قرآن می باشد که توسط مؤلف برای مخاطبین مقاطع سنی راهنمایی، دبیرستانی و دانشگاهی و طلاب حوزه های علمیه برگزار شده است و برای نخستین بار در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۸۱ در بخش جوان نمایشگاه بین المللی قرآن کریم، روش فشرده آن اجرا شد و مورد استقبال گسترده جوانان میهن عزیزمان قرار گرفت. در این کتاب، فهرست ۳۵۰ موضوع روزمزه و کاربردی قرآن کریم، که بر اساس تحقیقات میدانی از دانشگاه ها و دبیرستان های کشور

تحت عنوان «نیازسنجی قرآنی جوانان» استخراج شده به شما معرفی می‌گردد. همچنین با معجم‌ها و فرهنگ‌نامه‌های موضوعی الفبایی الفاظ قرآنی، ترجمه‌های مشهور قرآن مجید و ویژگی‌های اختصاصی آن‌ها، فرهنگ‌نامه‌های معتبر لغات قرآنی و مجموعه‌ای از تفاسیر تشیع و تسنن که هر یک از ویژگی‌های منحصر به فردی در جهان اسلام برخوردار هستند، آشنا می‌شوید. منابع مذکور در سه سطح، تفکیک شده‌اند که «سطح یک» مخصوص نوجوانان و جوانانی است که با زبان عربی آشنا نیستند و «سطح دو» ویژه کسانی است که با زبان عربی در حد متوسط آشنایی دارند. سطح ۳ برای کسانی که به زبان عربی تسلط داشته و معلم و مربی تفسیر می‌باشند

(۴)

طراحی شده است. علاوه بر این، «روش چکیده‌نویسی موضوعی تفسیر قرآن» در یک فصل مستقل کتاب درج شده است. همچنین مراحل انجام کار در «کارگاه آموزشی مفسرین جوان» که از طریق سایت‌های اینترنتی و نرم‌افزارهای قرآنی نیز قابل اجرا می‌باشد، به همراه ۱۰ سایت اینترنتی و ۱۰ نرم‌افزار مشهور قرآنی حاوی متون تفسیری شرح داده شده است. شما پس از مطالعه این کتاب به تنهایی قادر خواهید بود تا یک «کارگاه آموزشی مفسرین جوان» را در دبیرستان، دانشگاه، باشگاه اندیشه‌های آسمانی، مسجد، مدرسه، محل کار خود و ... اداره کنید

ممکن است شما خواننده جوان این کتاب سؤال کنید که آیا بهتر نیست به جای آموزش و تبلیغ «روش انس با قرآن» کلاس‌های تفسیر قرآن را برگزار و یا در آن شرکت کنیم؟ در پاسخ عرض می‌کنم آموزش «روش انس با قرآن» مانند آموزش ماهیگیری به خریداران ماهی است.

یعنی به جای آنکه فقط یک نفر یا یک گروه «ماهی بگیرند» و گروه دیگری فقط «مصرف کننده» باشند، آیا بهتر نیست «روش ماهیگیری، قایق سواری و شنای در دریا» را یاد بگیریم و به دیگران نیز آموزش دهیم؟ زیرا

(۵)

در این صورت به جای یک ماهیگیر، هزاران ماهیگیر جوان خواهیم داشت و به جای مصرف ماهی صید شده توسط دیگران، خودمان ماهی را صید می‌کنیم که لذتی مضاعف دارد.

در کار با تفسیر قرآن نیز استدلال همین است. بنده ضمن آنکه برگزاری جلسات تفسیر قرآن را کار مقدس و مبارکی می‌دانم، اعتقاد دارم بهتر است با توجه به کمبود وقت مردم خصوصا جوانان عزیز، به خود آن‌ها روش مراجعه موضوعی فوری به تفسیرهای قرآن کریم را آموزش دهیم تا در هر فرصت مناسب، در صورتی که حال و حوصله و نشاط داشته باشند، خودشان بدون حضور مکرر به استاد، ابزار کار را در دست گرفته و در دریای زیبا و سراسر شگفتی و عظمت قرآن کریم وارد شوند. آنگاه خواهند دید که مراجعه مستقیم به قرآن کریم و تفسیرهای فراوان و متنوعی که هر کدام گلی از این گلستان زیبا را مورد ارزیابی و تشریح قرار داده‌اند، چه لذت عمیق و پایداری را در سراسر وجود آن‌ها ایجاد خواهد کرد و همین تکرار دل نهادن به دریا و راز و نیاز با امواج آرام بخش آن موجب «انس با دریا» خواهد شد که هیچ چیز دیگری جای آن را نمی‌گیرد و این همان چیزی که ما تحت عنوان «روش انس با قرآن» به دنبال آن هستیم.

مؤسسه قرآنی تفسیر جوان آمادگی دارد تا

(۶)

به صورت رایگان و فی سبیل‌الله نسبت به آموزش حضوری مربیان و معلمین قرآنی داوطلب و نظارت تخصصی بر «کارگاه‌های آموزشی مفسرین جوان» در دانشگاه‌ها، دبیرستان‌ها، مراکز و سازمان‌های مختلف و همچنین آموزش غیرحضوری (مکاتبه‌ای) سایر اقدار جامعه خصوصا نوجوانان و جوانان عزیز همکاری نماید. در صورت تمایل با شماره ۰۹۱۱۲۰۸۵۳۲۲ تماس

بگیرید .

ضمناً در صورت تمایل سطح (۱) ، سطح (۲) و سطح (۳) روش انس با قرآن را با تهیه کتاب آن فرابگیرید تا بتوانیم با اعطای گواهینامه پایان دوره سطح (۳) (سطح عالی) به جنابعالی، از وجود نورانی شما برای آموزش سایر جوانان عزیز استفاده کنیم . در خاتمه لازم می‌دانم از جناب حجة الاسلام و المسلمین عباس یاری پور و جناب آقای مهدی ایزدی و سرکار خانم زهره شفیع که در تهیه این مجموعه تلاش‌های کارشناسی و مؤثری داشته‌اند تشکر و قدردانی نمایم .

دوست قرآنی شما

دکتر محمد بیستونی

رئیس هیئت مدیره مؤسسه قرآنی تفسیر جوان

تهران - دی ماه ۱۳۸۱

(۷)

شناخت کلیات روش انس با قرآن

قرآن کریم «هُدًى لِلنَّاسِ» (۱) است و برای راهنمایی همه مردم نازل شده است، بنابراین اگر مقاطع سنی مختلف نمی‌توانند به سادگی با قرآن ارتباط برقرار کنند و امکان انس با قرآن برای آن‌ها به راحتی ایجاد نمی‌شود، به دلیل «ضعف پیام وحی» نیست، بلکه به دلیل «ضعف مربیان و مبلغان» است که به صورت سنتی و بدون توجه به شرایط سنی و اقتضائات جوانی، تفسیرهای پرحجم با بحث‌های پیچیده حرفه‌ای را به صورت تکراری چاپ و منتشر می‌کنند. درحالی که جوان امروزی به تفسیرهایی در قطع کوچک و با متن ساده نیاز دارد که دربردارنده بحث‌های علمی روز و پاسخ به نیازهای ملموس زندگی باشد.

از سوی دیگر، واژه «ناس» از کودک دبستانی تا دانشجوی دانشگاهی را شامل می‌شود، بنابراین باید روش‌های جدیدی ارائه شود که مخاطب دبستانی تا دانشگاهی هرکدام متناسب با درک و فهمشان بتوانند «پیام قرآن» را دریابند و با آن ارتباط برقرار کنند و از طریق تدبیر و تفکر مستمر، با آن «مانوس» شوند و ثمره این انس، تجلی محتوای قرآن در رفتار و گفتار آن‌ها باشد.

۱- آیه ۱۸۵ سوره بقره (شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ...).

(۸)

در همین رابطه، قرآن کریم می‌فرماید: وَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُبَلِّغَ قَوْمَهُ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ ... (۱) (ما هیچ پیامبری را نفرستادیم مگر به زبان قومش تا حقایق را برای مردم آشکار سازد) و در آیه دیگری می‌فرماید: وَ مَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَ نَذِيرًا: (۲) (تو را به سوی همه مردم فرستادیم تا آن‌ها را بشارت دهی) . خداوند انبیاء را فرستاد تا به «زبان عادی» با مردم خود گفت‌گو کنند و مقاصد خود را به دیگران بفهمانند. (۳)

همچنین در جای دیگری می‌فرماید: كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ : (ما به تو کتاب دادیم تا مردم را از تاریکی و جهل به سوی نور و آگاهی هدایت کنی).

پیام سه آیه شریفه مذکور این است که : دعوت پیامبران معمولاً از طریق یک اثر مرموز و ناشناخته (و با عبارات پیچیده و نامأنوس) در قلوب پیروانشان منعکس نمی‌شد ، بلکه از طریق «تبیین و روشنگری» و تعلیم و تربیت با همان زبان معمولی و رایج (قابل فهم برای همه گروه‌های سنی) صورت می‌گرفته است. (۱)

۱- آیه ۴ سوره ابراهیم .

۲- آیه ۲۸ سوره سبا .

۳- تفسیر المیزان (۲۰ جلدی)، جلد ۱۲، صفحه ۲۰.

(۹)

در همین رابطه، امام خمینی "ره،" به نکته ظریفی به شرح زیر اشاره فرموده‌اند:

انگیزه نزول این کتاب مقدس این است که کتاب در دسترس همه قرار بگیرد و همه از او به اندازه سعه وجودی و فکری خودشان استفاده کنند. (۲)

یکی از حجاب‌هایی که مانع استفاده از این صحیفه نوراتیه است، اعتقاد به آن است که جز آن که مفسرین نوشته یا فهمیده‌اند، کسی را حق استفاده از قرآن شریف نیست و «تفکر و تدبیر را به تفسیر به رأی که ممنوع است، اشتباه نمودند» و به واسطه این «رأی فاسد و عقیده باطله»، قرآن شریف را از «جمیع فنون» استفاده، عاری و قرآن را به کلی «مهجور» نموده‌اند. در صورتی که [استفاده‌های اخلاقی و ایمانی و عرفانی به هیچ وجه مربوط به تفسیر نیست تا تفسیر به رأی باشد]. (۳)

۱- تفسیر نمونه، جلد ۱۰، صفحه ۶۹، ذیل آیه شریفه.

۲- صحیفه نور، جلد ۲، صفحه ۳۴.

۳- آداب الصلوة، صفحه ۱۹۵ - ۱۹۷.

(۱۰)

اهداف طرح «انس با قرآن» به شرح زیر است

- ۱- ایجاد انس بیشتر جوانان با قرآن کریم و تجلی مفاهیم قرآن در رفتار و کردار آن‌ها.
- ۲- رواج تفسیر قرآن کریم و آشنایی با مفاهیم انسان‌ساز وحی الهی.
- ۳- ایجاد آشنایی کلی نسبت به تفاسیر چاپ شده و رایج در جامعه اسلامی.
- ۴- آموزش روش «چکیده‌نویسی» به منظور درج چکیده نظر هر یک از مفسرین و استفاده کاربردی از یادداشت‌ها در مقاطع مختلف.

۵- آشنایی با سبک‌های تفسیری پدیدآورندگان.

۶- آموزش روش تحقیق و پژوهش موضوعی قرآن کریم.

قال رسول الله (ص): مَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيُثَوِّرِ الْقُرْآنَ

(لسان العرب، ۲/۱۴۹، مجمع البحرین، ذیل «ث، و، ر»).

کسیکه علم می‌خواهد پس قرآن را بطور عمیق بررسی نماید.

(۱۱)

فضای مورد نیاز «کارگاه آموزشی مفسرین جوان» و جوایز

مسابقات

این برنامه احتیاج به فضایی به مترائز حداقل ۱۱۰ متر مربع دارد که در آن علاوه بر تمام کتاب‌های مورد نظر، مجموعه‌ای از زندگی‌نامه مفسران و قرآن پژوهان فراهم می‌شود، این مسابقه ویژه خواهران و برادران از کلاس سوم راهنمایی به بالا می‌باشد و جوایز آن به قرار زیر است:

نفر اول: لوح یادبود + یک سگه بهار آزادی.

- نفر دوّم: لوح یادبود + نیم‌سکه بهار آزادی .
- نفر سوّم: لوح یادبود + ربع سکه بهار آزادی .
- کلیه شرکت کنندگان: ۱۰ جلد کتاب به شرح زیر:
- ۱- روش انس با قرآن (ویژه جوانان) .
- ۲- کتاب «قرآن‌شناسی جوان» .

۳ و ۴- دو جلد از دوره ۳۰ جلدی «تفسیر بیان» (برگرفته از تفسیر عظیم مجمع البیان مرحوم طبرسی "ره") شامل جلد ۱، که تفسیر جزء یک و جلد ۳۰، که تفسیر جزء سی قرآن کریم می‌باشد.

۵ و ۶- دو جلد از دوره ۲۷ جلدی «تفسیر جوان» (برگرفته از تفسیر نمونه) شامل جلد ۲۶ و ۲۷ که با هم، تفسیر جزء ۳۰ قرآن مجید می‌باشند.

۷- کتاب «راز خوشبختی» (از دیدگاه قرآن کریم).

۸- کتاب «روش چکیده‌نویسی موضوعی تفسیر قرآن» .

۹- «فرهنگ‌نامه قرآنی جوان».

۱۰- کتاب «فقر و ثروت از دیدگاه قرآن».

(۱۲)

روش و مراحل انجام کار در «کارگاه آموزشی مفسرین جوان»

۱- انتخاب موضوع توسط قرآن‌پژوه با مراجعه به فرهنگ‌نامه‌های موضوعی قرآن کریم .

۲- کشف آیه یا آیات مرتبط با موضوع انتخابی از طریق مراجعه به معجم‌های موجود مانند :
فهرست‌واره موضوعی تفسیر بیان.

فهرست‌واره موضوعی دو جلدی تفسیر جوان.

فهرست موضوعی یک جلدی تفسیر نمونه.

راهنمای موضوعی یک جلدی تفسیر المیزان.

۳- درج ترجمه آیه یا آیات منتخب با استفاده از ترجمه‌های :

بهاءالدین خزّمشاهی .

ناصر مکارم شیرازی .

عبدالمحمّد آیتی .

محمد مهدی فولادوند .

ترجمه کاظم معزّی .

ترجمه شعری قرآن (امید مجد) .

طاهره صفّارزاده (فارسی و انگلیسی) .

۴- نگارش معانی لغوی کلمات آیه یا آیات مرتبط با موضوع از طریق مراجعه به فرهنگ‌نامه‌های لغات قرآنی به شرح زیر :

(۱۳)

فرهنگ‌نامه قرآنی جوان تألیف دکتر بیستونی.

قاموس قرآن قرشی (۷ جلد در سه مجلد).

ترجمه مفردات راغب (یک جلدی).

معجم المفهرس فؤاد عبدالباقی (یک جلدی).

فرهنگ لغات قرآنی الیاس کلانتری (یک جلدی).

فرهنگنامه لغات «لسان العرب» تألیف علامه ابن منظور (۱۸ جلدی).

۵- در این بخش از کارگاه آموزشی، مجموعه‌ای از تفاسیر که هر یک از ویژگی‌های منحصر به فردی در جهان اسلام برخوردار است معرفی می‌شوند، از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

دوره ۳۰ جلدی ترجمه تفسیر مجمع البیان، مرحوم طبرسی.

دوره ۳۰ جلدی تفسیر بیان، دکتر بیستونی.

دوره ۲۷ جلدی تفسیر نمونه حضرت آیت الله مکارم شیرازی.

دوره ۲۷ جلدی تفسیر جوان دکتر بیستونی.

دوره ۲۰ جلدی تفسیر المیزان، مرحوم علامه طباطبایی.

تفسیر کشف الاسرار و عده الأبرار، رشیدالدین میبدی.

تفسیر تسنیم، آیت الله جوادی آملی.

تفسیر نور، حجت الاسلام قرائتی.

(۱۴)

۶- کارآموز شرکت کننده در «کارگاه آموزشی»، جزوه «روش چکیده‌نویسی موضوعی تفسیر قرآن» را مطالعه کرده و در صورتی که با زبان عربی آشنا نباشد (سطح ۱)، با استفاده از تفاسیر خلاصه‌شده «جوان» و «بیان»، چکیده نظر مفسرین را به تفکیک و با ذکر منابع و مأخذ و نام مفسر درج می‌کند. در صورتی که کارآموز با زبان عربی آشنا باشد (سطح ۲)، با استفاده از تفسیر عظیم مجمع البیان علامه طبرسی "ره" و تفسیر نمونه و تفسیر المیزان، چکیده نظر این مفسرین را در فرم چکیده‌نویسی نظر مفسرین خواهد نوشت. همچنین نخبگان قرآنی کشور، مسئولین دارالقرآن‌ها و مراکز قرآنی، معلمین و مربیان قرآنی در مقاطع تحصیلی راهنمایی، دبیرستان، دانشگاه و حوزه‌های علمیه، به‌عنوان سطح (۳)، تلقی می‌گردند و با همه منابع مندرج در کتاب «روش انس با قرآن» آشنا می‌شوند.

۷- زمان هر دوره کارگاه آموزشی حدود ۲ ساعت می‌باشد.

۸- دانش آموزان دبیرستانی و بالاتر می‌توانند در کارگاه شرکت کنند.

همچنین حضور مقاطع سنی پایین‌تر در صورت

(۱۵)

داشتن آشنایی قبلی با تفسیر قرآن کریم یا حفظ‌بودن حداقل یک جزء قرآن بلامانع است.

۹- در صورت در اختیار بودن دو خط تلفن، می‌توان در برنامه‌ای تحت عنوان «ارتباط مستقیم با مفسرین و قرآن‌پژوهان معاصر» جوانان شرکت کننده در کارگاه را با شخصیت‌های مطرح قرآنی کشور ارتباط داد تا به‌صورت زنده سؤالات و پیشنهادات و نیازهای قرآنی جامعه جوان با آن‌ها در میان گذاشته شود.

۱۰- کلیه مراحل که به‌صورت مراجعه مستقیم به کتب تفسیری به کارآموز آموزش داده می‌شود، از طریق مراجعه به رایانه و به‌صورت دیجیتالی روی نرم‌افزارهای قرآنی نیز به کاربران تعلیم داده خواهد شد و نمونه‌های عملی با توجه به علاقه جوانان

مراجعه کننده، برای آنان جست‌جو و چاپ می‌شود. همچنین پایگاه‌های اطلاع‌رسانی قرآنی روی شبکه اینترنت به صورت کلی معرفی می‌شوند و روش بهره‌گیری از آن، آموزش داده خواهد شد.

۱۱ - معرفی مهم‌ترین سایت اینترنتی موجود تحت عنوان [WWW.Quran databank.com\(org\)](http://WWW.Quran databank.com(org)) که با سرمایه‌گذاری مشترک مؤسسه قرآنی تفسیر

(۱۶)

جوان، پایگاه اطلاع‌رسانی سراسری اسلامی (مؤسسه پارسا)، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ریاست محترم جمهوری اخیراً راه‌اندازی شده است.

از طریق این سایت اینترنتی، امکان آشنایی با ۱۰/۱۰۰۰ عنوان کتاب مختلف قرآنی به زبان‌های فارسی، عربی، انگلیسی، فرانسه و آلمانی همراه با چکیده هر کتاب به صورت الفبایی یا موضوعی برای اولین بار فراهم شده است.

قال رسول الله (ص): مَنْ أَرَادَ عِلْمَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فَلْيَقْرَأِ الْقُرْآنَ (میزان الحکمه، ۳/۲۵۲۰، چاپ پنج جلدی). کسی که دانش گذشتگان و آیندگان را می‌خواهد قرآن تلاوت نماید.

(۱۷)

۳۵۰ موضوع انتخابی برای پژوهش تفسیری از قرآن کریم

یک - خداشناسی

- ۱- آفریدگار جهان ۲- اصول دین ۳- توحید ۴- جهان بینی
- ۵- حضور خدا، حمایت خدا، خوشنودی خدا ۶- شرک، مشرکان
- ۷- خدا، صفات خدا، علم خدا، ۸- مواهب خدا

دو - جهان‌شناسی

- ۹- آب ۱۰- آفرینش ۱۱- ابرها ۱۲- اجرام آسمانی ۱۳- انگور
- ۱۴- انار ۱۵- بادها ۱۶- باران، نزول باران ۱۷- پرندگان
- ۱۸- جغرافیای طبیعی ۱۹- جن ۲۰- جنگل‌ها ۲۱- جو، جو زمین
- ۲۲- جهان‌شناسی کوه ۲۳- حیوانات ۲۴- حرارت ۲۵- حرکت
- ۲۶- حشرات ۲۷- خاک ۲۸- خورشید، طلوع خورشید، طلوع فجر ۲۹- خشکسالی ۳۰- خزندگان ۳۱- خواص اجسام، خواص فیزیکی ۳۲- رعد و برق ۳۳- رنگ‌ها ۳۴- روغن زیتون ۳۵- گیاهان، رویاندن گیاهان ۳۶- زمین ۳۷- ستارگان ۳۸- شهاب‌ها ۳۹- شب، شب و روز ۴۰- طبیعت ۴۱- عمر دنیا ۴۲- غذا ۴۳- فرشتگان
- ۴۴- نعمت‌های طبیعی ۴۵- جهان‌شناسی کوه ۴۶- کهکشان ۴۷- علوم طبیعی ۴۸- کیوان، گازها ۴۹- ماه ۵۰- منظومه شمسی ۵۱- موجودات

۵۲- میوه‌ها ۵۳- نخل ۵۴- نظام آفرینش ۵۵- نور

سه - انسان‌شناسی

۵۶- آرامش ۵۷- آزمایش ، امتحان ، فلسفه آزمایش ، فلسفه آفات
۵۸- ارواح ، حقیقت روح ۵۹- اسباب ۶۰- استراحت ۶۱- استعداد
۶۲- اضطراب ۶۳- اطمینان ۶۴- انسان ۶۵- بدبختی
(۱۸)

۶۶- برنامه ریزی ۶۷- بلوغ ۶۸- تربیت ، تعلیم و تربیت
۶۹- تعلیمات اسلام ۷۰- توفیق ، سلب توفیق ۷۱- توسل ۷۲- توکل
۷۳- چاره‌اندیشی ۷۴- چشم ۷۵- حوادث ۷۶- خواب ۷۷- رنج
۷۸- زن ۷۹- سعی ۸۰- شخصیت ۸۱- شکوفایی استعدادها
۸۲- صبر ، شکیبایی ، مقاومت ۸۳- طبیعت انسان ۸۴- طغیان
۸۵- عشق ۸۶- عمر ۸۷- غرور ۸۸- فال بد ، فال نیک ۸۹- فتنه‌شناسی ۹۰- فرزندان ۹۱- قاطعیت ۹۲- قلب ۹۳- کودکان ،
کودکی
۹۴- لذات ۹۵- موفقیت ۹۶- نفس ۹۷- نوجوانان ۹۸- نیاز ۹۹- نیرو

چهار - راه‌شناسی

۱۰۰- آموزش ۱۰۱- ابلیس ، شیطان ۱۰۲- اجبار ۱۰۳- ادیان ، مشترکات ادیان ۱۰۴- ارزش‌ها ۱۰۵- اسلام ۱۰۶- اعمال ۱۰۷-
القائات شیطانی
۱۰۸- ایمان ۱۰۹- اندیشه ، تفکر ، فکر ۱۱۰- بدعت ۱۱۱- بهشت و بهشتیان ۱۱۲- پاداش ۱۱۳- پیشرفت ۱۱۴- پیمان ۱۱۵- تاریخ
۱۱۶- تبلیغ و تبلیغات ۱۱۷- تحقیق ۱۱۸- تسبیح ۱۱۹- تشخیص ، حس تشخیص ، حس ۱۲۰- تقلید ۱۲۱- تکامل ۱۲۲- جهل ۱۲۳-
جبر ، اختیار ، قضا و قدر ۱۲۴- حدیث ، حدیث غدیر ۱۲۵- حدود الهی ۱۲۶- حکمت
۱۲۷- حق و باطل ۱۲۸- خطوبات شیطان ۱۲۹- خرافات ، عقاید خرافی ۱۳۰- دین ۱۳۱- دنیا ۱۳۲- سؤال ۱۳۳- سحر ،
ساحران
۱۳۴- سرنوشت ۱۳۵- سنت‌های الهی ۱۳۶- سعادت ، خوشبختی ، شقاوت ۱۳۷- شناخت ۱۳۸- شک ۱۳۹- شناخت شناسی
۱۴۰- شیعه

۱۴۱- صراط مستقیم ۱۴۲- صهیونیسیم ۱۴۳- علم ۱۴۴- فطرت
۱۴۵- قیامت ، محشر ۱۴۶- کفر ، کفران ۱۴۷- گمراهی ۱۴۸- مجادله ، مشاجره ۱۴۹- مجازات الهی ۱۵۰- منطق ۱۵۱- مؤمنان ۱۵۲-
معاد ، امکان معاد ، عذاب ، انکار معاد ، جهنم ، دوزخ ، دوزخیان ، دلایل معاد ،
(۱۹)

حسابرسی ، حشر ۱۵۳- نتیجه اعمال ۱۵۴- نشانه‌ها ۱۵۵- نعمت
۱۵۶- وحی ۱۵۷- هدایت ۱۵۸- هدف آفرینش

پنج - راهنماشناسی

۱۵۹- اجماع ۱۶۰- امام حسین (ع) ۱۶۱- امام علی (ع)
۱۶۲- امام مهدی ، انتظار ، حکومت جهانی ۱۶۳- اهداف بعثت

۱۶۴ - اهل بیت ۱۶۵ - پیامبر اسلام ۱۶۶ - پیشوایان ۱۶۷ - حاکمیت

۱۶۸ - خلافت ۱۶۹ - روایات ۱۷۰ - رهبر ۱۷۱ - زیارت ۱۷۲ - شفاعت، شفیعان ۱۷۳ - عصمت پیامبران، صفات پیامبران، ارسال پیامبران، پیامبران ۱۷۴ - فاطمه (س) ۱۷۵ - معجزه، معجزات ۱۷۶ - نبوت
۱۷۷ - ولایت

شش - قرآن شناسی

۱۷۸ - آهنگ کلمات قرآن ۱۷۹ - آیات ۱۸۰ - تدبیر ۱۸۱ - تفسیر

۱۸۲ - تلاوت ۱۸۳ - جاذبه قرآن ۱۸۴ - حروف مقطعه

۱۸۵ - حکمت قرآن ۱۸۶ - داستان‌های قرآن، سلیمان، دارو، شعیب، عیسی، موسی، نوح، یوسف، یونس ۱۸۷ - سوره‌شناسی ۱۸۸ - شفا بخشی قرآن ۱۸۹ - ضرب‌المثل‌های قرآن ۱۹۰ - قرائت، تلاوت، تجوید
۱۹۱ - مثال‌های قرآن ۱۹۲ - محکم و متشابه ۱۹۳ - نسخ ۱۹۴ - نزول قرآن، نزول تدریجی، نزول دفعی ۱۹۵ - نظم قرآن

هفت - اخلاق‌شناسی (انسان‌سازی)

۱۹۶ - آلودگی ۱۹۷ - آمادگی ۱۹۸ - اخلاق اسلامی ۱۹۹ - بخل، حسد

۲۰۰ - ترس ۲۰۱ - تصمیم ۲۰۲ - تعصب ۲۰۳ - تلاش ۲۰۴ - حسرت

۲۰۵ - حيله، حيله گری ۲۰۶ - خودسازی، خودفراموشی، خودپرستی

(۲۰)

۲۰۷ - راستی، دروغ ۲۰۸ - ریا ۲۰۹ - زهد ۲۱۰ - سخاوت ۲۱۱ - سخن‌شناسی ۲۱۲ - سلام ۲۱۳ - سوگندشناسی ۲۱۴ - شکرشناسی

۲۱۵ - غیبت ۲۱۶ - فسق ۲۱۷ - فضائل اخلاقی ۲۱۸ - فکر ۲۱۹ - گناه

۲۲۰ - لهو، لعب ۲۲۱ - محاسبه نفس ۲۲۲ - مادر ۲۲۳ - مراقبت

۲۲۴ - نیکی ۲۲۵ - وفای به عهد ۲۲۶ - هوی و هوس ۲۲۷ - یأس

هشت - برنامه عبادی

۲۲۸ - احکام ۲۲۹ - اصول فقه ۲۳۰ - حلال و حرام ۲۳۱ - خمس

۲۳۲ - دعا، فلسفه دعا ۲۳۳ - ذکر، یاد خدا ۲۳۴ - روزه

۲۳۵ - شب زنده‌داری ۲۳۶ - عبادت ۲۳۷ - فلسفه احکام ۲۳۸ - نماز

نه - احکام فردی

۲۳۹ - اجتهاد ۲۴۰ - اخلاص ۲۴۱ - استغفار ۲۴۲ - انگیزه ۲۴۳ - تغذیه ۲۴۴ - تفریح ۲۴۵ - تقوی، متقین ۲۴۶ - تنوع طلبی ۲۴۷ - توبه

۲۴۸ - حیط اعمال ۲۴۹ - حزن ۲۵۰ - حقوق اجتماعی و ...

۲۵۱ - درآمد ۲۵۲ - دوران‌های آفرینش ۲۵۳ - رزق، تنگی رزق، رابطه گناه و قطع روزی، سلب نعمت ۲۵۴ - عمل صالح

ده - احکام اجتماعی

۲۵۵ - آداب معاشرت ۲۵۶ - آراء عمومی ۲۵۷ - آزادی ۲۵۸ - اجرای حدّ شرعی ۲۵۹ - احزاب ، حزب ۲۶۰ - احسان ۲۶۱ - اختلاف

۲۶۲ - اخوت اسلامی ۲۶۳ - ادب ۲۶۴ - ارتباط ، رابطه ، روابط

۲۶۵ - ارتش اسلام ۲۶۶ - ازدواج ۲۶۷ - استبداد ۲۶۸ - استعمار ۲۶۹ - استقامت ۲۷۰ - استقلال ۲۷۱ - اسراف ۲۷۲ - اصل برائت و حلیت ۲۷۳ - اصلاحات ۲۷۴ - اصول بهداشت، بهداشت، سلامت ۲۷۵ - اعتدال (۲۱)

۲۷۶ - افکار عمومی ۲۷۷ - اقتصاد ۲۷۸ - اکثریت ۲۷۹ - امر به معروف و نهی از منکر ۲۸۰ - امکانات ۲۸۱ - امتیت ۲۸۲ - انتخاب ۲۸۳ - انتقاد ۲۸۴ - انحراف ۲۸۵ - انحطاط ۲۸۶ - انضباط ۲۸۷ - انفاق

۲۸۸ - اولویت خویشاوندان ۲۸۹ - بسیج ۲۹۰ - بهانه‌جویی

۲۹۱ - بی تفاوتی ۲۹۲ - بهتان ۲۹۳ - پول ۲۹۴ - پیوند

۲۹۵ - تأمین زندگی ۲۹۶ - تجمل ۲۹۷ - تدبیر ۲۹۸ - تکاثر

۲۹۹ - تکنولوژی ۳۰۰ - تنظیم اسناد ۳۰۱ - تویخ علماء ۳۰۲ - تهاجم فرهنگی و نظامی ۳۰۳ - ثروت، فقر، غنی، مالکیت ۳۰۴ - جاذبه و دافعه

۳۰۵ - جنگ ۳۰۶ - جهاد ۳۰۷ - جهانگردی ۳۰۸ - چشم زخم

۳۰۹ - چشم‌بندی ۳۱۰ - چشم‌چرانی ۳۱۱ - حجاب ۳۱۲ - حضور اجتماعی ۳۱۳ - حکومت ۳۱۴ - حیثیت ۳۱۵ - خرید و فروش

۳۱۶ - خشونت ۳۱۷ - خویشاوندان ۳۱۸ - داد‌گاه و دادرسی

۳۱۹ - داوری ۳۲۰ - دختر و پسر ۳۲۱ - دشمن‌شناسی ۳۲۲ - دفاع همه‌جانبه ۳۲۳ - دوستی ۳۲۴ - رکود اقتصادی ۳۲۵ - زکات

۳۲۶ - زندگی ۳۲۷ - زنا ، حدّ زنا ۳۲۸ - سازش ۳۲۹ - سرمایه‌ها

۳۳۰ - سعه صدر ۳۳۱ - سنت‌های بد، سنت‌های نیک ۳۳۲ - صبر، صابران، شکیبایی ۳۳۳ - فداکاری ۳۳۴ - فساد، مفسد ۳۳۵ - فلسفه

مجازات‌ها ۳۳۶ - گروه‌های اجتماعی ۳۳۷ - لباس ۳۳۸ - مجاهدان ۳۳۹ - مسجد، مساجد ۳۴۰ - مسائل اقتصادی ۳۴۱ - مسائل

اجتماعی ۳۴۲ - مسئولیت ۳۴۳ - مستضعفان ۳۴۴ - مستکبران ۳۴۵ - مشاوره ۳۴۶ - مشکلات ۳۴۷ - نظام اجتماعی ۳۴۸ - نظام

خانواده

۳۴۹ - نظام شورایی ۳۵۰ - وحدت

(۲۲)

روش چکیده‌نویسی موضوعی تفسیر قرآن

مقدمه

بی‌شک آنچه که در چند دهه گذشته، موجب پیشرفت چشمگیر در همه عرصه‌های دانش و فنّ آوری شده است ، نظام اطلاع‌رسانی بسامان و پرتوانی است که سیر داده‌های اطلاعاتی را از آغاز تا انجام ، زیر نظر دارد و از آن‌ها به نیکوترین شیوه ، بهره‌برداری می‌کند .

در این نظام، حلقه رابطنی که میان تولیدکننده اطلاعات و مصرف‌کننده نهایی آن، جایگاهی بسیار حیاس دارد، داده‌های چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی است. این چکیده‌ها - همراه با (۲۳)

نمایه‌های ارائه شده - معمولاً به پژوهشگران این امکان را می‌دهد که منابع مورد نیاز خود را از میان انبوه منابع احتمالی و ناشناخته، شناسایی کنند.

امروزه متخصصان در همه شاخه‌های دانش بشری، به راحتی می‌توانند با استفاده از نمایه‌ها و چکیده‌های بایگانی شده در حافظه رایانه‌ها، پیشینه موضوع مورد پژوهش خویش را فرا روی آورند و کاوش خویش را به گونه‌ای آغاز کنند که نه تنها از تکرار و دوباره کاری‌های محتمل، پرهیز کرده باشند، بلکه با دقت تمام، در مسیری گام بگذارند که هنوز پیموده نشده، ولی نقشه‌ها و اطلاعاتی از آن، از پیش فراهم شده است.

در عصر کنونی با اینکه هر روز شاهد رقابت‌های فزاینده‌ای برای گردآوری و ساماندهی اطلاعات گوناگون هستیم، اما در زمینه علوم اسلامی، هنوز بر شیوه‌های سنتی می‌کاویم. در حالی که پژوهشگران مسلمان همچنان از پراکندگی منابع و عدم شناسایی آن‌ها رنج می‌برند. مع‌الاسف هنوز از امکانات نظام اطلاع‌رسانی جدید، بهره لازم گرفته نشده است. پیداست که حل این مشکل تنها با ترمیم سیستم اطلاع‌رسانی فرسوده پیشین، امکان‌پذیر خواهد بود. (۲۴)

وجود انبوه اطلاعات در قالب میلیون‌ها کتاب، نشریه، پایان‌نامه و... زمانی می‌تواند به درستی مورد استفاده قرار گیرد که بتوان در کمترین زمان، آنچه را که مورد نیاز پژوهشگران است، در اختیار آنان قرار داد. استفاده از چکیده‌سازی و نمایه‌پردازی، بهترین راهکار برای نیل بدان مقصود است.

در این فصل از کتاب روش انس با قرآن، روش چکیده‌نویسی به صورت عام تشریح شده است تا علاوه بر کاربردی که در تحقیقات تفسیر موضوعی قرآن کریم دارد، در سایر مطالعات جوانان عزیز نیز مورد استفاده قرار گیرد. قال الامام علی (ع): مَنْ أُنْسَ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ لَمْ تُوحِشْهُ مُفَارَقَةُ الْأَخْوَانِ (غررالحکم، حدیث ۸۷۹۰، چاپ ارموی). هر کس به تلاوت قرآن انس گیرد، جدایی از دیگران او را به وحشت نیندازد. (۲۵)

تعریف چکیده

چکیده عبارت است از فشرده همه مطالب یک اثر که با حداقل لفظ و حداکثر معنا فراهم شده باشد. به بیان دیگر چکیده، خلاصه‌ای است دقیق و فشرده از یک اثر، به گونه‌ای که خواننده بتواند با مطالعه آن، نمایی کلی را در ذهن آورد. در چکیده‌ها همچنین این پیش فرض وجود دارد که خواننده تا حدودی به موضوع مورد کاوش، آگاهی دارد و از وقت کافی برای دنبال کردن مآخذ اصلی، برخوردار نیست.

هدف از چکیده

عمده‌ترین هدف در چکیده‌ها، صرفه‌جویی در وقت استفاده‌کننده جهت گردآوری و انتخاب اطلاعات است. «چکیده‌ها» در انتخاب مدارک و گردآوری اطلاعات، کمکی اساسی بوده و از دوباره کاری‌ها و تأخیر در تحقیقات در حال پیشرفت، جلوگیری می‌کند. در تأیید اهمیت این چکیده‌ها، باید دانست که چکیده‌ها از عناصر اصلی انتشارات ردیف اول (مقاله‌های نشریات ادواری

، گزارش‌های کنفرانس‌ها ، کتاب‌ها و پایان‌نامه‌ها) و ردیف دوم (کتاب‌های عرضه‌کننده چکیده ، معرفی نامه‌های کتاب ، کتاب‌شناسی‌ها و ...) به حساب می‌آیند .

(۲۶)

تفاوت چکیده‌نویسی با خلاصه‌نویسی

چکیده‌نویسی متشکل از کلمات اساسی و ریشه‌ای «منبع» است که هر کدام از کلمات نشانگر رئوس مطالب کلیدی کتاب یا مقالات می‌باشد و بین صد تا دویست کلمه را شامل می‌گردد. اما خلاصه‌نویسی بیانگر «مفاهیم منبع» مورد نظر است، به نحوی که هر مفهوم را بطور مُجَزّی شرح می‌دهد و محدودیت مقداری ندارد .

انواع چکیده‌ها

از آنجا که چکیده‌ها با انگیزه‌های گوناگون نوشته می‌شوند ، سبک و ساختارهای مختلفی نیز دارند . برخی از مهم‌ترین انواع چکیده ، عبارتند از :

۱- چکیده تشریحی : کامل‌ترین نوع چکیده است که تا حدّ امکان ، اطلاعات کمی و کیفی مندرج در منبع را برای ارزیابی در اختیار خواننده می‌گذارد . این نوع ، طولانی‌تر از سایر چکیده‌ها نوشته می‌شود .

۲- چکیده توصیفی : در این نوع ، بیشتر نگرشی بیرونی به اثر صورت می‌گیرد و صرفاً مطالب مهمّ نوشته را نشان می‌دهد . این نوع اگرچه به عمق چکیده تشریحی نمی‌رسد ، اما کم هزینه‌تر است .

۳- چکیده توصیفی - تشریحی : رایج‌ترین نوع

(۲۷)

چکیده‌نویسی است که در آن سعی می‌شود برخی نقاط قوت چکیده تشریحی و نیز چکیده توصیفی ، جمع شود . در صورتی که این چکیده با دقت و به‌طور مؤثر نوشته شود ، می‌تواند با پرهیز از سطحی‌نگری و گزارش تمام نمای اثر ، سرعتی مناسب با چرخه تولید اطلاعات ، داشته باشد .

۴- چکیده انتقادی : در اینگونه چکیده‌ها ، افزون بر توصیف اثر ، به ارزیابی محتوا و منابع آن نیز پرداخته می‌شود .

۵- چکیده سوگرفته : هر یک از انواع چکیده‌ها ، اگر با توجه به علائق و انگیزه‌های خاصّ تهیه شود ، چکیده جهت‌دار خواهد بود . نهادهای فرهنگی دولتی و غیردولتی هر یک با انگیزه‌های خاصّ ممکن است به سراغ چکیده‌نویسی آثار یا همایش‌ها و کنفرانس‌های موجود بروند .

۶- چکیده کوتاه : معمولاً از یک یا دو جمله تشکیل می‌شود و بیشتر در خدمات اطلاع‌رسانی تجاری کاربرد دارد .

ویژگی‌های چکیده‌نویسی مطلوب

۱- مطلوب آن است که حجم چکیده کتاب ، حداکثر تا ۲۰۰ کلمه و حجم چکیده یک مقاله ، حداکثر تا ۱۵۰ کلمه (بدون شمارش حروف) باشد . طبیعی است که رعایت چنین حدّی ، نباید موجب لطمه‌زدن به چکیده یک اثر تحقیقاتی مفصل شود .

(۲۸)

این حجم تنها چارچوبی برای منابعی است که از ارزش تحقیقاتی متناسب و معمولی برخوردار باشند. پیداست که برخی منابع را می‌توان حتی با ۵۰ کلمه چکیده کرد و در مقابل منابعی نیز وجود دارند که ارزش پژوهشی ویژه‌ای دارند و چکیده آن‌ها در ۲۰۰

کلمه نمی‌گنجد و حتی در مواردی خاص ممکن است به ۳۰۰ کلمه برسد .

۲- حجم چکیده لزوماً تابع حجم اثر نیست . ممکن است چکیده اثری مفصّل ، مختصرتر از چکیده اثری مختصر باشد . حجم چکیده بسته به این است که آن اثر تا چه اندازه امکان چکیده‌ترشدن را داشته باشد .

۳- چکیده با نگرش از کلّ به جزء نوشته می‌شود؛ یعنی در آغاز به ساختار و هارمونی و شکل عمومی و معرّفی کلی اثر پرداخته می‌شود و سپس به مباحث جزئی و فهرست آن اشاره می‌گردد .

۴- در چکیده‌ها هرگز نباید به مقدمه نویسنده و فهرست مطالب کتاب بسنده شود ؛ بلکه باید با بهره‌گیری از آن‌ها ، فشرده اثر را بیرون آورد .

۵- در صورتی که چکیده اثر بدون اشاره به فهرست آن گویا نباشد ، از درآوردن فهرست (و ترجیحاً گزینش و ادغام آن) استفاده شود . در چنین مواردی لازم است پیش از آوردن فهرست ، اشاره‌ای کلی به محتوای اثر شده باشد .
(۲۹)

۶- چکیده باید گویا و رسا باشد تا کاربر بتواند آن را به سرعت مرور کند . پیچیدگی در متن چکیده ، موجب کندی در خواندن چکیده می‌شود و غرض اصلی ، نقض می‌شود . جملات چکیده ، تا حدّ امکان ، باید کوتاه باشد تا انتقال معنا به سادگی صورت گیرد .

۷- عبارت پردازی و قلم‌گردانی در چکیده مجاز نیست ؛ هر جمله باید حامل حدّ اقلّ یک مطلب باشد و معنایش در جمله‌های بعد تکرار نشده باشد؛ بنابراین باید از آوردن جمله‌ها و نیز واژگان مترادف خودداری کرد .

۸- در چکیده‌ها باید کلید واژه‌های نویسنده را مشخص کرد و آن‌ها را در گیومه جای داد .

تعریف کلید واژه

۹- کلید واژه ، برجسته کردن کلمات «اصلی و مهم» یا دارای «زیر مجموعه» می‌باشد . تکیه بر اصطلاحات ویژه و کلیدواژه‌ها در چکیده ، از آن روست که چکیده باید آئینه متن باشد . همچنین استفاده از ابزار صفحه‌بندی از طریق چکیده‌نویسی صورت می‌گیرد . کلید واژه‌هایی که داخل گیومه گذاشته می‌شود ، قابل جست‌جو به وسیله کاربر خواهد بود . آوردن کلید واژه‌ها در گیومه ، یکی از راه‌های دستیابی به منابع موردنظر پژوهشگران است . بنابراین باید بخاطر سپرد که از علامت
(۳۰)

گیومه ، تنها در مورد کلید واژه‌ها استفاده می‌شود و از کاربرد آن برای عبارت‌های نقل قول شده از منابع پرهیز شود. البته انتخاب کلیدواژه‌ها باید با دقت صورت گیرد ، زیرا افزایش نابجای آن‌ها موجب پیچیدگی در متن می‌شود .

۱۰- در چکیده‌نویسی باید به مسأله ترجمه آن‌ها نیز توجه داشت . برخی از مترجمان ممکن است با اصطلاحات و تکیه کلام‌های عالمانه و ویژه علوم حوزوی آشنا نباشند ؛ بنابراین از آوردن جمله‌هایی از قبیل جملات زیر ، پرهیز شود .
... مؤلف سپس بحثی اِشْتِطْرَادِيّی درباب را آغاز می‌کند و ...

... نویسنده مقاله در موضوع موردبحث خود ، دست به اِشْتِطْرَاءِ تامّ زده و ...

... نویسنده توصیفات و ترجمه‌های حاج ((آقا حسین خوانساری)) را از مهم‌ترین کتاب‌های تراجم برگزیده است .

همچنین اصطلاحاتی از قبیل : ما نَحْنُ فِيهِ ، طَرْدَا لِلْبَابِ ، نِزَاعُ صُغْرُوِيّ ، تَشْقِيقُ شُقُوْق ، تَنْقِيحُ مَنَاط و ...

۱۱- در چکیده‌نویسی از اظهارنظر درباره مطالب اثر ، پرهیز شود و یکسره به توصیف و تشریح بسنده گردد ؛ چراکه هدف از چکیده‌نویسی صرفاً اطلاع‌رسانی است و نه ارزش‌گذاری .

۱۲- از کاربرد جمله‌هایی که بار معنایی خاصی ندارند، باید احتراز کرد؛ به این جمله‌ها توجه کنید:

الف) ... مقاله حاضر، مقدمه ترجمه جلد سیزدهم از

(۳۱)

بحارالانوار به عنوان (مهدی موعود) است که توسط مؤلف انجام شده است.

ب) ... نویسنده در این کتاب، نکات سودمندی را درباره تفسیر یادآور شده است.

ج) ... در این مقاله، به دریافت‌های جدیدی در این باره، راه یافته است.

پیدا است که هیچ یک از عبارات مشخص شده، برای خواننده نکته‌ای درخور توجه نخواهد داشت.

۱۳- چکیده‌ها باید به شکل پاکیزه (در صورت امکان پاک‌نویس شده) و با فاصله لازم (برای کار ویرایشی) نوشته شود.

۱۴- چکیده‌نویس در مواردی خاص که واژه یا اصطلاح و یا واقعه‌ای را مبهم می‌بیند، می‌تواند توضیحی کوتاه (برای سهولت

ترجمه) در بیرون چکیده بدان بیفزاید.

۱۵- نام چکیده‌نویس در پایان حتماً قید شود، تا در صورت بروز ابهام، به راحتی قابل تشخیص باشد.

۱۶- بیان اطلاعات زاید بر کتاب یا مقاله، در چکیده جا ندارد، برای نمونه در کتاب (أَنبَسُ الْعَرَفِيِّنَ) ضرورتی ندارد که چنین

گزارش دهیم: مُصَحَّح در مقدمه این کتاب آورده است: در میان آثار به‌جا مانده از خواجه عبدالله انصاری، دو کتاب

(۳۲)

او در سیر و سلوک و عرفان عملی از امتیاز خاصی برخوردار است.

یکی (صد میدان) به فارسی و دیگری (مَنَازِلُ السَّائِرِينَ إِلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ) به عربی، کتاب دوم ۲۷ سال پس از تألیف صد میدان

(یعنی به سال ۴۷۵ ه. ق. مصادف با ۴۶۱ ه. ش) نوشته شده است...

بلکه مثلاً می‌توان چنین آغاز کرد:

این کتاب تحریری است به فارسی از (شرح عبدالرزاق کاشانی) بر اثر عرفانی خواجه عبدالله انصاری به نام (مَنَازِلُ السَّائِرِينَ).

برای نمونه، یک «چکیده مطلوب» که با شرایط چکیده‌نویسی استاندارد مطابقت دارد و یک چکیده «نامطلوب» که با شرایط

چکیده‌نویسی استاندارد مطابقت ندارد، در صفحه ضمیمه آورده شده است. به نمونه‌ها توجه کنید.

۱۷- در چکیده‌ها از آوردن عبارت‌هایی که در ترجمه به زبان‌های دیگر، کارکرد معنایی و فرهنگی دیگری پیدا می‌کند، باید

احتراز کرد، چه بسا کاربرانی که دارای زبان و فرهنگ دیگری هستند از برخی عبارت‌ها، معنای دیگری دریابند. از این رو باید

همواره حال مخاطب بیگانه با زبان و فرهنگ خود را در نظر آوریم و به یاد داشته باشیم که در این مرحله از اطلاع رسانی، شاید

ترجمه چکیده ما خوانندگان بیشتری داشته باشد.

(۳۳)

۱۸- در صورتی که کتابی شامل چند مقاله مستقل از یک یا چند نویسنده باشد، برای هر مقاله یک چکیده فراهم می‌آید. در این

مورد، لزوماً همه مقالات یک کتاب، چکیده نمی‌شود، بلکه مقالات مهم آن گزینش و چکیده می‌شود.

۱۹- در مورد مجموعه مقالات پیوسته، که در جراید به پایان خود رسیده‌اند، تنها یک چکیده نوشته می‌شود، اما اگر مقالات هنوز

به پایان خود نرسیده باشد، برای هر مقاله، چکیده‌ای مستقل نوشته می‌شود و پس از چاپ آخرین بخش مقاله، با استفاده از

چکیده‌های پیشین، به یک چکیده تبدیل می‌شود. البته باید یادآور شد که اگر قسمت‌های دیگر مقاله، به لحاظ محتوا کاملاً مستقل

و مجزاً باشد، باید برای هر شماره چکیده‌ای مستقل نوشت.

۲۰- مقالاتی که بعداً در یک مجموعه و در قالب کتاب به چاپ می‌رسد، در صورتی که قبلاً (پس از انتشار در نشریات) چکیده

شده باشد، نیاز به چکیده‌نویسی جدید ندارد، در صورتی که مقاله‌تی در چاپ جدید، بدان افزون شده باشد، برای آن‌ها چکیده‌هایی مستقل تهیه می‌شود. همچنین اگر مقالات چکیده‌نویسی شده، اضافاتی (۳۴) اساسی پیدا کرده باشند، در پایان چکیده قبلی، به آن اشاره می‌شود.

۲۱- آثار ترجمه شده، یک‌بار چکیده می‌شود و در صورتی که یک اثر، ترجمه‌های گوناگون داشته باشد، تنها به ویژگی‌های هریک از ترجمه‌ها (در چکیده مخصوص به آن) اشاره می‌شود، مثلاً از قرآن کریم و نهج البلاغه که ترجمه‌های گوناگون دارند، نخست یک چکیده کامل از متن اصلی هریک ارائه می‌شود، سپس در ترجمه‌های آن‌ها به ویژگی‌های هر ترجمه، پرداخته می‌شود تا کاربران به راحتی بتوانند تفاوت‌های هر ترجمه را با دیگری دریابند.

۲۲- کتاب‌های تجدید چاپی که قبلاً تهیه شده‌اند، مجدداً برای چکیده‌شدن انتخاب نمی‌شوند، تنها مشخصات کتاب‌شناختی آن‌ها به چکیده قبل، افزوده می‌شود.

۲۳- آثاری که توسط ناشران مختلف منتشر می‌شود و یا تصحیح و تحقیق گوناگون دارد، در صورتی که قبلاً چکیده شده باشند، برای چکیده‌شدن انتخاب نمی‌شوند. تنها مشخصات کتاب‌شناختی جدید به چکیده قبل افزوده می‌شود. در صورتی که هریک از تصحیح‌ها یا تحقیق‌ها دارای ویژگی خاص باشد، این ویژگی‌ها نیز به چکیده متن اصلی اضافه می‌شود. (۳۵)

۲۴- کتاب‌هایی که گزیده آن‌ها منتشر می‌شود، در صورتی که خود گزیده ارزش تحقیقاتی داشته باشد، برای چکیده‌شدن انتخاب می‌شود. در صورت عدم انتخاب، تنها مشخصات کتاب‌شناختی آن‌ها به چکیده قبل افزوده می‌شود.

۲۵- آثار ترجمه شده در صورتی که اصل اثر قبلاً چکیده شده باشد، مجدداً چکیده نمی‌شود. تنها مشخصات کتاب‌شناختی ترجمه به چکیده قبل افزوده می‌شود. در صورتی که اصل اثر قبلاً چکیده نشده باشد، ترجمه برای چکیده‌نویسی، انتخاب می‌شود و در صورتی که اصل اثر بعداً ترجمه شود، تنها مشخصات کتاب‌شناختی اثر - بدون چکیده جدید - درج خواهد شد. همچنین در صورتی که یک اثر، ترجمه‌های گوناگون داشته باشد، باید به ویژگی‌های ترجمه اشاره کرد.

۲۶- برای کتاب‌هایی که شامل چندین مجلد و چند موضوع است، نخست یک چکیده عمومی و سپس یک چکیده برای هر موضوع فراهم می‌شود. در این مورد ممکن است هر موضوع، شامل چند مجلد باشد، مانند کتاب بحارالانوار که برای مجموع آن، نخست یک چکیده و سپس برای موضوعات گوناگون آن، مستقلاً چکیده تهیه می‌شود. (۳۶)

روش کار چکیده‌نویسی

روش کار چکیده‌نویسی که به صورت تجربی و با بهره‌گیری از روش‌های مشابه در جهان تنظیم شده، به شرح زیر است:

- ۱- هر برگ چکیده بر اساس ساختار چکیده (برگ پیوست) تقسیم‌بندی شده است.
- ۲- چکیده‌نویس اطلاعات مربوط به هر بخش را از مقدمه یا متن اثر استخراج و در جدول‌ها یادداشت می‌کند.
- ۳- سعی شود اطلاعات مربوط به هر بخش به هر بخش دیگر منتقل نشود.
- ۴- از آن‌جا که چکیده‌نویس مجاز نیست خارج از مطالب کتاب، نکته و داوری از خود اضافه کند، پشت هر برگ چکیده در ملاحظات، سه بخش به مطالب مفید چکیده از این پس اختصاص یافته است.
- ۵- ترتیب‌های جدول حتماً رعایت شود.
- ۶- نوع و ویژگی‌های ترجمه، مثلاً ترجمه آزاد، در ساختار بیاید.

۷- نظام‌های فلسفی مانند فلسفه اشراق ... در ساختار می‌آید.

۸- از نظر دیگر آثار غیر مرجع دو سبک مستند و غیر مستند دارند.

۹- همچنین شیوه مصاحبه و پرسشنامه در بخش شیوه می‌آید.

(۳۷)

۱۰- شیوه‌های تنظیم و پردازش متن عبارت است از: گزارشی

نقلی

تاریخ {حدیثی

{تحلیلی

فتوایی موضوعی

فقه حدیثی حدیث

{استدلالی {قاموسی

کلامی

اصول فقه اهل سنت

{غیر کلامی

سنتی حدیثی

کلام اخلاق عرفانی - تصوف

{کلام جدید {فلسفی

قرآن به قرآن

روایی

عرفانی

قرآن موضوعی

عقلی

ادبی

{اجتماعی

علمی

(۳۸)

ساختار چکیده

چکیده‌نویس باید مطالب چکیده را به ترتیب زیر ارائه کند و در حاشیه صفحه چکیده، برای بندهای ۹ گانه زیر، شماره گذاری کند:

۱- شناسه: معرفی اجمالی اثر است.

(توضیح این که شناسه باید تابلویی گویا از نمایش تمامی محتویات اثر باشد. اگر عنوان کتاب، گویای همه محتویات کتاب است نیازی به آوردن شناسه نیست).

۲- انگیزه و هدف: قصد و انگیزه مذهبی یا

علمی نویسنده برای تألیف ارائه شود.

۳- شیوه: معمولاً نویسندگان،

اطلاعات خود را به شیوه‌های مختلف کتابخانه‌ای، مصاحبه و پرسش‌نامه، گردآوری می‌کنند و پس از گردآوری اطلاعات، در قالب‌های تحلیلی یا نقلی (گزارشی) یا استدلالی، آن‌ها را تألیف می‌نمایند. گاه مطالب را مستند به منابع می‌کنند و گاه منابع خود را ذکر نمی‌کنند. همچنین هنگام تحقیق، از روش تاریخی یا روش‌هایی مانند توصیفی، میدانی و علی استفاده می‌کنند. (مبنای چکیده‌نویس در این زمینه، کتاب روش‌های تحقیق دکتر نادری است).

۴- فرضیه و پرسش اصلی: در پژوهش‌های

آکادمیک، معمولاً پژوهشگر ابتدا فرضیه و پرسشی را طرح می‌کند و سپس به دنبال پاسخ‌گویی به آن و آزمون فرضیه برمی‌آید. (۳۹)

۵- نتیجه و پیشنهادات: در پژوهش‌های

آکادمیک، نویسنده نتیجه تحقیق خود را بیان ارائه کرده و همچنین پیشنهاداتی را مطرح می‌کند.

۶- جایگاه: مقام و منزلت و موقعیت اثر با

توجه به عصر تدوین و نسبت به آثار مشابه اینجا آورده شود. اگر کتاب درسی است و یا اگر برای سطح خاصی (طبقه خاصی) نوشته شده، تصریح گردد.

۷- منابع: در اینجا چند محور توضیح داده

می‌شود. استفاده از منابع قدیم و جدید، منابع غربی، کثرت و قلت منابع، بازنویسی منابع.

۸- اطلاعات نسخ‌شناسی: در مورد

نسخه‌های مصحح، اطلاعات مربوط به شیوه تصحیح، نسخه‌های مورد استفاده و نسخه پایه و اصل در اینجا آورده می‌شود.

۹- ساختار مطالب و سرفصل: نظام و

ساختار اثر با توجه به نکات ذیل ارائه شود:

به محتوای مقدمه‌های مهم و طولانی یا ضمیمه‌های کتاب اشاره شود.

نظم و تزیین کتاب مانند موضوعی بودن «اصول کافی» و الفبایی بودن «کنز العمال» اشاره شود.

اگر نویسنده از عناوین استعاری و کنایی استفاده کرده، است چکیده‌نویس باید آن‌ها را به عناوین گویا، مفید و معنی‌دار تبدیل کند.

(۴۰)

عناوین به زبان چکیده ترجمه شود، مثلاً اگر متن عربی یا انگلیسی و چکیده فارسی است عناوین به فارسی ترجمه گردد.

آثاری که عناوین اصلی و فرعی دارند، فقط عناوین اصلی آورده شود.

آثاری که عناوین آن‌ها نظام منطقی ندارند و مثلاً متداخل است، فقط عناوین مهم آورده شود.

سرفصل‌ها به صورت عبارات مجزا و منقطع ارائه شود، یعنی روی سرفصل‌ها عبارت‌پردازی صورت نگیرد.

قال الامام علی (ع): وَ اللَّهُ اللَّهُ فِي الْقُرْآنِ، لَا يَسْبِقُكُمْ بِالْعَمَلِ بِهِ غَيْرُكُمْ (نهج البلاغه، نامه ۴۷).

خدا را، خدا را! درباره قرآن، مبادا دیگران بر شما پیشی گیرند در عمل به آن.

(۴۱)

نمونه‌ها

در پایان، یک نمونه از چکیده‌های مطلوب و یک نمونه از چکیده‌های نامطلوب، جهت آشنایی بیشتر پژوهشگران قرآنی، عزیز ارائه می‌شود.

چکیده مطلوب

B ۲۲۸۳۰ (کدپارسا) عنوان: اتحاد و دوستی ناشر: حاذق تعداد جلد: ۱ تاریخ نشر: ۱۳۷۹ نویسنده: ابطحی، سیدحسن محل چاپ: قم نوبت چاپ: دهم نوبت ویرایش: سوم صفحه: ۳۱۱ شماره‌گان: ۳۰۰۰ زبان: فارسی قطع: وزیری نوع جلد: شُمیز موضوع: اجتماعیات، آداب معاشرت، دوست‌یابی در اسلام بها: ۱۲۰۰۰ ریال محل نگهداری: پارسا

چکیده

دستورهای «اجتماعی» اسلام را در قالب داستان‌های اخلاقی آموزنده بیان می‌کند، نویسنده، ضمن بیان آداب و معاشرت با دوستان، روش‌های دوست‌یابی را شرح می‌دهد. این کتاب به روش توصیفی و با استفاده از آیات قرآن و منابع حدیثی شیعی نگارش یافته است. معاشرت با مردم، راه‌های جذب «دوست»، رمز محبوبیت در بین مردم و لزوم همدردی با مردم، از مطالب مهم کتاب است. توضیح: علت مطلوب بودن این چکیده آن است که مطالب عمق کتاب با استفاده از واژگان کلیدی و اصلی تبیین شده است. (۴۲)

چکیده نامطلوب

B ۲۲۰۳ (کدپارسا) عنوان: شناخت و تدبیر در کلام وحی ناشر: مرکز آموزش مدیریت دولتی تعداد جلد: ۱ تاریخ نشر: ۱۳۷۹ بکوشش: مرکز آموزش مدیریت دولتی (دارالقرآن الکریم) محل چاپ: تهران نوبت چاپ: اول صفحه: ۱۲۰ شماره‌گان: ۳۰۰۰ زبان: فارسی قطع: وزیری نوع جلد: شُمیز موضوع: پژوهش قرآنی، روش‌های علوم قرآن، اهمیت تدبیر در قرآن بها: ۵۰۰۰ ریال محل نگهداری: پارسا

چکیده

به مسئله «فهم قرآن» و اهمیت شناخت و تدبیر در آن می‌پردازد. این کتاب را مرکز آموزش مدیریتی دولتی برای ترغیب مدیران به استفاده کاربردی از کلام وحی و نهادینه کردن فعالیت‌ها و پژوهش‌های قرآنی تألیف و تدوین کرده و کتاب درسی قرار داده است. کتاب در ۵ فصل سامان یافته است. در فصل اول برخی موضوعات علوم قرآن همچون اهمیت قرآن، نام‌ها، اوصاف، اعجاز، سیر نزول، جمع‌آوری، آداب تلاوت و تقسیمات قرآن گنجانده شده است. فصل دوم به بررسی اهمیت و نحوه تدبیر در قرآن می‌پردازد. در فصل سوم، ضرورت پژوهش در مفاهیم قرآنی و انواع آن بررسی می‌شود. فصل چهارم به آشنایی با پژوهش در منابع اسلامی، یعنی قرآن و سنت و مجموعه‌های حدیثی اختصاص دارد. در فصل پنجم برخی نرم‌افزارهای مورد استفاده در پژوهش‌های قرآنی معرفی می‌شود.

توضیح: علت نامطلوب بودن این چکیده آن است که عمدتاً از فهرست کتاب استفاده نموده و مطالب اصلی کتاب را مطرح نکرده است. همچنین به جای پرداختن به واژه‌های کلیدی، حرف ناشر را بیان کرده است که ذکر چنین مواردی در چکیده نویسی‌ها ضرورتی ندارد.

معرفی فرهنگ‌نامه‌های موضوعی قرآن کریم و ویژگی‌های اختصاصی هر کدام

معرفی فهرست موضوعی ترجمه «تفسیر مجمع‌البیان»

این کتاب یکی از کتب تهیه شده در مؤسسه قرآنی تفسیر جوان است که توسط جمعی از محققین حوزه علمیه قم به مدیریت و نظارت حجة الاسلام و المسلمین عباس یاری پور تهیه شده است.

در این فهرست موضوعی: مفاهیم، اسامی خاص، موضوعات و اصلاحات موجود در ترجمه تفسیر مجمع‌البیان به صورت علمی ارائه شده است.

این کتاب در واقع نمایه‌ای استنادی بر متن تفسیر است. نمایه استنادی یکی از بهترین شیوه‌های فشرده‌سازی و ارائه اطلاعات است. مطالب مورد استناد این تفسیر به دیگر آثار مأخوذیابی شده است و از این فهرست موضوعی قرآن می‌توان دریافت که بسامد (تعداد کاربرد) استناد این تفسیر به تفاسیر دیگر و نهج‌البلاغه یا کتب معتبر مرجع چه مقدار است.

در نمایه‌های استنادی این فهرست که از نوآوری جدیدی استفاده شده است و آن استخراج استنادات سوره‌های مختلف قرآن است و می‌توان دریافت که از چند آیه قرآن برای تفسیر آیات دیگر استفاده شده است.

از دیدگاه دیگر با توجه به ایجاد نظام ارجاعیات، مترادفات و وابسته‌ها حتی الامکان بازیابی اطلاعات سریع و آسان صورت می‌گیرد.

مستندسازی اعلام و اسامی خاص از دیگر خصوصیات این فهرست موضوعی است.

فهرست موضوعی «تفسیر نمونه»

این کتاب فهرستی است موضوع گونه بر تفسیر ۲۷ جلدی نمونه که توسط آقایان احمدعلی بابایی و رضا محمدی تهیه شده است. تفسیر نمونه از متداول‌ترین تفاسیر فارسی عصر حاضر است که به زبان ساده و گویا و قابل استفاده برای عموم توسط هفت نفر از دانشمندان حوزه علمیه قم زیر نظر آیت‌الله مکارم شیرازی به نگارش درآمده است و با عنایت به تعدد چاپ این تفسیر و با هدف دسترسی به موضوعات و استفاده بهینه از مفاهیم و مطالب این تفسیر فهرستی موضوعی به قلم تحریر درآمده است.

با توجه به تلاش و زحمات مؤلفین محترم در گسترده‌گی این ۲۷ جلد تفسیر و تعدد چاپ‌های قدیم و جدید و عدم تطابق این چاپ‌ها و ایجاد فهرستی تطبیقی در صفحات آخر این فهرست موضوعی هنوز مشکل استفاده‌کنندگان به معنای اتم و اکمل حل نشده و بعضاً آدرس مکتوب در فهرست موضوعی با هیچ نوع از چاپ‌های قدیم و جدید مطابقت ندارد.

در بررسی دقیق فهرست یاد شده مواردی نیز مشاهده می‌شود که در فهرست موضوعات به آن‌ها اشاره شده ولی در متن کتاب مطالب مربوط به آن‌ها وجود ندارد.

معرفی کتاب فهرست‌واره موضوعی «تفسیر بیان»

این کتاب یکی از کتب تألیف شده در مؤسسه قرآنی تفسیر جوان می‌باشد که توسط جمعی از محققین حوزه علمیه قم به مدیریت

و نظارت حجة الاسلام و المسلمین یاری پور تهیه شده و مورد استفاده جوانان عزیز برای مراجعه موضوعی به تفسیر ۳۰ جلدی بیان تألیف آقای دکتر محمد بیستونی می‌باشد.

باتوجه به اهمیت مفاهیم، اسامی خاص و اصطلاحات موجود در تفسیر بیان نویسندگان سعی کرده‌اند در این فهرست از شیوه‌های علمی استفاده نمایند و مفاهیم و اسامی خاص و اصطلاحات را به صورت علمی ارائه کنند. به عبارت دیگر این فهرست نمایه‌ای است استنادی که از متن تفسیر بیان استفاده شده است.

مخفی نماند نمایه استنادی یکی از بهترین زبان‌های فشرده‌سازی ارائه مطالب و اطلاعات می‌باشد.

در این کتاب مطالب مورد استناد در تفسیر بیان به دیگر آثار مأخذیابی شده است.

مثلاً بسامد (تعداد کاربرد) استناد این تفسیر به تفاسیر و کتب مرجع چه مقدار است.

در نمایه‌های استنادی موجود در این کتاب از نوآوری جدیدی استفاده شده است یعنی مستندات سُور قرآن موجود است و می‌توان یافت که مفسر و نویسنده چه مقدار از آیات قرآن را برای تفسیر آیات دیگر مورد استفاده قرار داده است.

(۴۷)

معرفی فهرست‌واره موضوعی «تفسیر جوان»

این کتاب یکی از تحقیقات مؤسسه قرآنی تفسیر جوان که توسط جمعی از محققین حوزه علمیه قم به مدیریت و نظارت حجة الاسلام و المسلمین عباس یاری پور تهیه شده است و کارآئی بسیار زیادی دارد. در این فهرست موضوعات، مفاهیم، اسامی خاص و اصطلاحات موجود در تفسیر ۲۷ جلدی جوان تألیف آقای دکتر محمدبیستونی به صورت علمی ارائه شده است. این فهرست در حقیقت نمایه استنادی و نمایه متن تفسیر می‌باشد. ناگفته نماند که نمایه استنادی یکی از مناسب‌ترین زبان‌های فشرده‌سازی و ارائه اطلاعات است، مطالب مورد استناد این تفسیر به دیگر آثار مأخذیابی شده است، بنابراین از این طریق می‌توان فهمید که بسامد (تعداد کاربرد) استناد این تفسیر به نهج البلاغه یا کتاب روح المعانی یا تفسیر المیزان و غیره چقدر بوده است.

نمایه استنادی این فهرست دارای نوآوری جدیدی است و آن استنادات سوره‌های مختلف قرآن است، از این طریق می‌توان درباره قرآن به قرآن تفسیر کردن قضاوت کرد.

از سوی دیگر با ایجاد ارجاعیات، ترادفات، وابسته‌ها حتی الامکان بازیابی اطلاعات آسان‌یاب شده است.

مستندسازی اعلام و اسامی خاص از دیگر خصوصیات این فهرست است.

(۴۸)

معرفی فرهنگ‌نامه‌های لغات قرآن کریم و ویژگی‌های اختصاصی هر کدام

معرفی کتاب «فرهنگ‌نامه قرآنی جوان»

این کتاب تألیف دکتر محمدبیستونی می‌باشد که برگرفته از قاموس قرآن قرشی (۷ جلدی) می‌باشد.

اهمیت استفاده از فرهنگ‌نامه‌های قرآنی و نیاز جوانان مشتاق و قرآن پژوه، مؤلف را بر آن داشت تا در اقدامی مؤثر و مفید شکل جدیدی از قاموس قرآن را با اسلوبی زیبا در اختیار عموم قرار دهد.

در این فرهنگ‌نامه واژه‌های قرآن به ترتیب الفبا و به زبان فارسی آورده شده است.

فراوانی مراجعه به کتاب آسمانی و استفاده کلید واژه‌ای از آن بخصوص جوانان عزیز و جایگاه بسیار ارزشمند و مفید کتاب قاموس

قرآن با توجه به نحوه تدوین این کتاب که از منابع و مآخذ معتبر استفاده شده است سبب تألیف فرهنگنامه‌ای کم حجم برای جوانان شد. همانطور که در تعریف قاموس قرآن گفته شده است این کتاب یک دائرةالمعارف قرآن است. پس می‌توان گفت فرهنگنامه قرآنی جوان یک دائرةالمعارف جیبی قرآن کریم می‌باشد.

(۵۰)

معرفی کتاب فرهنگ لغات قرآنی «الیاس کلانتری»

این کتاب تألیف آقای الیاس کلانتری است که توسط انتشارات بیان در تیراژ ۵۰۰۰ به چاپ رسیده و لغات تفسیر عظیم مجمع البیان را مورد بررسی و دقت و امعان نظر قرار داده است. مؤلف کتاب مجمع البیان (مرحوم طبرسی) دقت بسیار عجیبی در شرح معانی لغات قرآنی بکار برده و زحمت زیادی کشیده است تا علم و درایت و شناخت عمیق خود را از قرآن و فنون دیگر در شرح این لغات آشکار سازد.

کلمات بکار رفته در کتاب فرهنگ لغات قرآنی الیاس کلانتری به صورت هیئت بکار رفته در مجمع البیان تنظیم شده، برخلاف آنچه که در کتابهای لغوی زبان عربی مرسوم است. یعنی کلمات در ردیف ریشه اصلی آنها تنظیم نشده است بعنوان مثال کلمه «ابرار» در بخش «حرف» و در حرف «ب» بکار نرفته است.

گرچه مؤلف کتاب ابتدا قصد ترجمه کردن لغات را هم داشته است ولی به علت نداشتن فرصت کافی از ترجمه تفسیر مجمع البیان که لغات را هم ترجمه کرده است استفاده کرده و چون در آن زمان هنوز تمام مجلدات تفسیر به فارسی ترجمه نشده بوده بعضی از لغات که بیشتر مربوط به جلد

(۵۱)

۲۳ بوده توسط آقای عباس ترجمان به فارسی ترجمه شده است.

نویسنده اظهار داشته چون قسمتهای متعدد کتاب بوسیله افراد مختلفی ترجمه شده است لذا گاهی مقداری نارسایی و ناهماهنگی فقط در ظواهر عبارات وجود دارد.

وَ اَنْ يَكَادُ : آغاز آیه ماقبل آخر از سوره قلم است و تمام آن (با آیه بعدی) چنین است ، « وَ اَنْ يَكَادُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَيُزْلِقُوْنَكَ بِاَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوْا الذِّكْرَ وَ يَقُوْلُوْنَ اِنَّهٗ لَمَجْنُوْنٌ وَ مَا هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِيْنَ » (و بسیار نزدیک بود که کافران چون قرآن را شنیدند، تو را با دیدگانشان آسیب برسانند [چشم زخم بزنند] و گفتند او دیوانه است و حال آن که آن جز پندی برای جهانیان نیست) (سوره قلم ، آیات ۵۱ و ۵۲). مفسران در شرح این آیه گفته‌اند که عده‌ای از کافران ، چشم زنان حرفه‌ای و قهّاری را آوردند که حضرت رسول صلی‌الله‌علیه‌وآله را چشم‌بزنند و از پای درآورند . ولی حفظ الهی او را در امان داشت و این آیه در اشاره به آن نازل شد و حسن بصری و دیگران گفته‌اند که خواندن و به همراه داشتن این آیه در دفع چشم زخم مؤثر است . همین است که از آیه وَ اَنْ يَكَادُ ، حرز و تعویذی به صورت گردن بند هم ساخته می‌شود و به گردن اطفال می‌اندازند .

(۵۲)

معرفی معتبرترین تفاسیر تشیع و تسنن

آشنایی با مشهورترین تفاسیر تشیع

۱- أَطِيْبُ الْبَيَانِ (سید عبدالحسین طیب)

- ۲- البُرْهَان (سید هاشم حسینی بحرانی)
- ۳- التَّبْيَانُ فِي تَفْسِيرِ الْقُرْآن (ابو جعفر محمد بن حسن طوسی)
- ۴- تَفْسِيرِ جَامِع (سید ابراهیم بروجردی)
- ۵- تَفْسِيرِ شَرِيفِ لَاهِيَجِي (بهاء‌الدین محمد بن شیخ علی شریف لاهیجی)
- ۶- تَفْسِيرِ عَلِيِّ بْنِ اِبْرَاهِيمِ قَمِّي (منسوب به علی ابن ابراهیم بن هاشم قمی)
- ۷- تَفْسِيرِ عَيَّاشِي (ابونصر محمد بن مسعود بنی عیاشی سمرقندی معروف به عیاشی)
- ۸- جَامِعِ الْبِيَانِ فِي تَفْسِيرِ الْقُرْآن (ابو جعفر محمد بن جریر طبری آملی)
- ۹- نمونه (زیر نظر مکارم شیرازی با همکاری گروهی از دانشمندان)
- ۱۰- جَلَاءُ الْاَذْهَانِ وَ جَلَاءُ الْاَحْزَانِ [تفسیر گازر] (ابوالمحاسن حسین بن حسن جرجانی)
- ۱۱- جَوَامِعُ الْجَامِعِ (امین الاسلام ابوعلی فضل بن حسن طبرسی)
- ۱۲- مَجْمَعُ الْبِيَانِ فِي تَفْسِيرِ الْقُرْآن (ابوعلی فضل بن حسن طبرسی)
- ۱۳- تَفْسِيرِ شُبَّرِ [الْجَوْهَرُ الثَّمِينُ فِي تَفْسِيرِ الْكِتَابِ الْمَبِينِ] (سید عبداللّه شُبَّر)
- ۱۴- صَافِي (فیض کاشانی - محمد بن مرتضی مشهور به ملامحسن فیض کاشانی)
- ۱۵- الْفَرْقَانِ فِي تَفْسِيرِ الْقُرْآن (دکتر محمد صادق)
- ۱۶- الْكَاشِفِ (محمد جواد مغنیه)
- ۱۷- الْمِيزَانِ فِي تَفْسِيرِ الْقُرْآن (علامه سید محمد حسین طباطبایی)
- ۱۸- نَوْرُ الثَّقَلَيْنِ (شیخ عبد علی بن جُمَعَه عروسی حویزی)
- ۱۹- تَفْسِيرِ فِرَاتِ كُوفِي (ابوالقاسم فرات بن ابراهیم بنی فیرات کوفی)

(۵۴)

آشنایی با مشهورترین تفاسیر تسنن

- ۱- إِرْشَادُ الْعُقَلِ السَّلِيمِ (ابوالسعود بن محمد عمادی حنفی)
- ۲- انوار التنزیل و اسرار التّأویل یا تفسیر بیضاوی (ناصر الدین ابوسعید بیضاوی شیرازی)
- ۳- تفسیر جلالین (جلال الدین محمد بن احمد محلی و جلال الدین عبدالرحمن بن ابی بکر شیوطی)
- ۴- تفسیر مراغی (احمد مصطفی مراغی)
- ۵- تفسیر قرطبی [الجامع لأحكام القرآن]

(ابوعبدالله محمد بن احمد انصاری قُرطبی)

۶- الدُّرُّ الْمُنْتَوِرُ فِي التَّفْسِيرِ بِالْمَأْتُورِ

(جلال الدین عبدالرحمن بن ابی بکر سُیوطی)

۷- تفسیر ابن عربی [رَحْمَةُ مِنَ الرَّحْمَانِ فِي تَفْسِيرِ وَ اِشَارَاتِ الْقُرْآنِ] (محمی الدین بن عربی)

۸- تفسیر جلالین [الفتوحات الإلهیه] (سلیمان بن عمر عجیلی ملقب به شیخ جمل)

۹- فی ظلالِ الْقُرْآنِ (سید بن قطب معروف به سید قطب)

۱۰- الْكَشَافُ (جارالله محمود بن عمر زَمَخْشَرِي)

۱۱- كشف الاسرار و عُدَّةُ الْاِبْرَارِ

(ابوالفضل رشید الدین میبدی)

۱۲- تفسیر کبیر فخر رازی [مفاتیح الغیب]

(محمد بن عمر حسین رازی)

۱۳- الْمُنَارُ (شیخ محمد عبده، محمد رشید رضا)

(۵۵)

مَعْرِفَى كِتَابِ «مَجْمَعُ الْبَيَانِ فِي تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ»

یکی از مهم‌ترین و ارجمندترین تفاسیر جهان اسلام، تفسیر مجمع البیان فی تفسیر القرآن تألیف مفسر دانشمند، عالم جلیل‌القدر و فقیه شیعی، امین الاسلام ابوعلی فضل بن حسن طبرسی (متوفای ۵۴۸ ه. ق مصادف با ۵۳۲ ه. ش) از عالمان بزرگ قرن پنجم هجری است.

این تفسیر به زبان عربی است و در سال ۵۳۶ قمری در ۱۰ جلد در ۵ مجلد قطع رحلی تألیف شده است. طبرسی از مفسران چندگانه‌نویسی است که سه تفسیر را به نگارش درآورده است: مجمع البیان، جوامع الجامع و الکافی الشافی که گسترده‌ترین این تفاسیر، مجمع البیان و فشرده‌ترین آن‌ها الکافی الشافی است.

اهمیت مجمع، به‌خاطر جامعیت، اتقان و استحکام مطالب و ترتیب دقیق و تفسیر روشن و سودمند و انصاف در نقد و بررسی آراء است.

مجمع البیان، شامل مباحثی چون: قرائت، اعراب، لغات، بیان مشکلات، ذکر موارد معانی و بیان، شأن نزول آیات، اخبار وارده در آیات و شرح و تبیین قصص و حکایات است.

از نکات قابل توجه تفسیر مجمع البیان این است که مباحث متناسب با آیات در ذیل هر آیه به‌صورت منظم تدوین یافته و ارتباط با آیات

(۵۶)

مشابه را توضیح می‌دهد و از این جهت، می‌توان گفت او از نادر مفسران شیعی است که به علم مناسبات توجه کرده است.

شیخ شلتوت، مفتی بزرگ اهل سنت و دانشمند روشن‌بین کشور مصر، در مقدمه‌ای که بر این تفسیر نگاشته است، می‌نویسد: «مجمع البیان»، در میان کتاب‌های تفسیری بی‌همتاست. این تفسیر با گستردگی، ژرفا و تنوع در مطالب و تقسیم، تبویب و ترتیب، دارای ویژگی و امتیازی است که در میان تفاسیر پیش از آن بی‌نظیر و در میان آثار پس از آن، کم‌نظیر است».

این تفسیر، بسیار متأثر از تبیان شیخ طوسی است، با این تفاوت که طبرسی با تقسیم‌بندی مباحث، زمینه استفاده بهتر و گزینش

آسان‌تر استفاده‌کننده را فراهم ساخته است .

کسانی که به هر قسمت از تفسیر، علاقه‌مند باشند، می‌توانند به راحتی به همان قسمت از ادبیات، قرائت و تفسیر مراجعه کنند. مجمع البیان به بحث‌های موضوعی نمی‌پردازد، نظریات مفسران عامه را نقل و با روش عالمانه نقد می‌کند .

(۵۷)

معرفی کتاب «تفسیر نمونه»

تفسیر نمونه، از متداول‌ترین تفاسیر فارسی عصر حاضر است که به زبان ساده و گویا و قابل استفاده برای عموم به نگارش درآمده است و در روش ارائه مطالب و تحلیل و ذکر وجوه و احتمالات، متأثر از تفاسیر بزرگی مانند المیزان، مجمع البیان و تفسیر مراغی است .

مؤلف این تفسیر، آیت‌الله مکارم شیرازی از علمای شیعه امامیه (متولد ۱۳۰۷ هـ ش مصادف با ۱۳۴۷ هـ ق) است که در محضر اساتید بزرگی همچون آیت‌الله بروجردی و علامه طباطبایی تلمذ نموده است و هم‌اکنون از مجتهدان و مدرسان درس عالی خارج حوزه علمیه قم می‌باشد که این اثر را با همکاری گروهی از دانشمندان، آقایان: محمّد رضا آشتیانی، محمّد جعفر امامی، عبدالرسول حسنی، سید حسن شجاعی، محمود عبداللّهی، محسن قرائتی و محمّد محمّدی در تاریخ ۱۳۵۹ هـ ق مصادف با ۱۳۱۹ هـ ش تا ۱۴۱۱ هـ ق مصادف با ۱۳۶۹ هـ ش، در ۲۷ جلد به زبان فارسی تألیف کرده است .

ویژگی‌های این تفسیر، عصری بودن آن است که مناسب بانیاها و پرسش‌های عصر، پیام‌قرآن را با زبان روز تبیین می‌کند و با روش ساده و به دور از بحث‌های کلاسیک ادبی، کلام وحی را تفسیر می‌نماید.

(۵۸)

جلوه مهمّ این تفسیر در گرایش به جنبه‌های هدایتی و تربیتی است که مؤلفین آن را تعقیب می‌کنند. «نمونه»، از تفاسیری است که تفسیر علمی و بیان اعجاز علمی قرآن، در آن جایگاه بس مهمّی دارد. مفسّرین عنایت دارند تا آیاتی را که مربوط به خلق انسان، حیوان و جهان طبیعت است و احتمالاً اشاره‌هایی دارد که با نظریات و اکتشافات جدید می‌تواند منطبق شود، مرتبط کنند و چنین نتیجه می‌گیرند که این آیات از نشانه‌های اعجاز علمی قرآن است .

شیوه مفسّران در ارائه مطالب چنین است که در آغاز، پس از بیان نکات کلی و عامّ در هر سوره، به فضای حاکم بر سوره، سبک و سیاق و موضوعات مهم مطرح شده در سوره اشاره می‌کنند و هدایت انسان را در رابطه با آیه، تشریح می‌کنند. شایان ذکر است که این تفسیر توسط دکتر محمد بیستونی به سبک جدیدی برای استفاده جوانان تحت عنوان «تفسیر جوان» خلاصه و اعراب‌گذاری شده که شرح آن در صفحه ۶۳ همین کتاب درج شده و توسط ناشر کتاب منتشر شده است. همچنین فهرست موضوعی تفسیر نمونه توسط احمدعلی بابایی و رضا محمدی، در یک مجلد تهیه شده است.

این تفسیر، بارها چاپ شده و به زبان انگلیسی، اردو و عربی ترجمه شده است .

(۵۹)

معرفی کتاب «تفسیر بیان»

برای آشنایی با کتاب تفسیر بیان (برگرفته از تفسیر عظیم مجمع البیان علامه طبرسی) تألیف دکتر محمّد بیستونی (در ۳۰ جلد) مقدّمه کتاب به شرح زیر عیناً ذکر می‌شود:

تا کنون صدها کتاب در تفسیر قرآن به روش‌های گوناگون ادبی، فلسفی، اخلاقی، علمی و تاریخی نوشته شده است که هر کدام

یک پرده از چهره زیبای قرآن را به تصویر کشیده‌اند .

در میان تفاسیر یاد شده، جای یک تفسیر ساده و روان و کم حجم و ارزان برای عموم مردم به‌ویژه جوانان عزیز، همواره خالی بود؛ لذا با استفاده از تفسیر گران‌سنگ «مجمع البیان» که مادر تفاسیر جهان اسلام می‌باشد و حدود ۹۰۰ سال پیش در قرن پنجم هجری توسط علامه بزرگ مرحوم امین‌الاسلام طبرسی به رشته تحریر درآمده است، تفسیری جامع و مختصر و ساده و روان تدوین شده است که امید است مورد استفاده قرآن‌پژوهان واقع شود .

ویژگی‌ها و مزایای کتاب «تفسیر بیان» به شرح زیر است :

۱- درج ترجمه روان و تفسیر هر آیه به صورت مستقل .

(۶۰)

۲- درج قول برتر و حذف اقوال متعدد در بیان تفسیر آیات .

۳- حفظ اصالت مطالب و مفاهیم ارائه شده در اصل تفسیر مجمع البیان .

۴- عنوان‌گذاری و تدوین مطالب کتاب به سبک کتاب‌های آموزشی به منظور فهم متمرکز تفسیر آیات و تدریس در جلسات تفسیر قرآن .

۵- اعراب‌گذاری کلّ آیات و روایات و اسامی عربی به منظور سهولت حفظ و بیان آن به دیگران .

۶- انتشار تفسیر در قطع جیبی پالتویی به منظور بهره‌برداری آسان در اوقات فراغت روزانه .

۷- فهرست‌گذاری موضوعی برای استفاده تخصصی و کاربردی دانشجویان و محققین جوان .

لازم به یادآوری است که تفسیر بیان در ۳۰ جلد می‌باشد و فهرست‌واره موضوعی آن اخیراً به همت جمعی از محققین حوزه علمیه قم با نظارت حجة الاسلام و المسلمین عباس یاری‌پور تدوین و منتشر شده است .

ایشان در مقدمه کتاب خود از محقق عالیقدر حضرت حجة الاسلام و المسلمین جناب آقای علی

(۶۱)

کرمی، که کار ترجمه و تحقیق و نگارش اصل تفسیر مجمع البیان را در قالب بهترین الفاظ و عبارات روز به‌خوبی و زیبایی هر چه تمام‌تر به انجام رساندند و همچنین از جناب آقای شمس‌فراهانی مسؤول محترم انتشارات فراهانی که با شوق و تعهد فراوان نسبت به چاپ و انتشار این اثر قرآنی اقدام نمودند، نهایت تشکر و سپاسگزاری را داشته است .

همچنین از استاد راهنمای خود فقیه اهل بیت عصمت و طهارت، جناب آقای سیدمرتضی خاتمی «زید عزه» که کلیه مجلدات ۳۰ جلدی این تفسیر را پیش از چاپ به دقت مطالعه نموده و اعراب‌گذاری آیات و روایات و متون عربی را انجام داده و راهنمایی و ارشادات بسیار مفیدی داشته‌اند، کمال تشکر و امتنان خود را نثار نموده است .

امام صادق «ع» می‌فرمایند: قرآن پیمان خداوند با خلقش می‌باشد. پس سزاوار است که هر فرد مسلمان به عهد و پیمان خویش نگاه کند و همه روزه پنجاه آیه از قرآن را بخواند .

(۶۲)

معرفی کتاب «تفسیر جوان»

برای آشنایی با کتاب تفسیر جوان (برگرفته از تفسیر نمونه) تألیف دکتر محمد بیستونی (در ۲۷ جلد) مقدمه کتاب به شرح زیر عیناً ذکر میشود :

ویژگی‌ها و مزایای کتاب "تفسیر جوان"

- ۱- درج ترجمه روان و تفسیر هر آیه به صورت مستقل، به جز در آیاتی که باهم ارتباط تنگاتنگ دارند.
  - ۲- درج قول برتر و حذف اقوال متعدّد در بیان تفسیر آیات.
  - ۳- حفظ اصالت مطالب و مفاهیم ارائه شده در اصل تفسیر.
  - ۴- خلاصه کردن جملات طولانی در قالب عبارات کوتاه‌تر و ساده‌تر.
  - ۵- عنوان‌گذاری و تدوین مطالب کتاب به سبک کتاب‌های آموزشی به منظور تدریس آسان در جلسات تفسیر قرآن.
  - ۶- استفاده از سه خط تحریری برای آیات، ترجمه و تفسیر، به منظور مطالعه روان آن‌ها.
  - ۷- اعراب‌گذاری آیات و روایات به منظور سهولت حفظ.
  - ۸- انتشار در قطع جیبی به منظور استفاده از اوقات فراغت روزانه و سهولت قرار گرفتن در جیب.
  - ۹- قیمت بسیار ارزان کتاب به منظور خرید
- (۶۳)

همگان، به ویژه جوانان عزیز و انس بیشتر جامعه با قرآن کریم.

لازم به یادآوری است که فهرست‌واره موضوعی تفسیر جوان اخیراً به همت جمعی از محققین حوزه علمیه قم به مدیریت و نظارت حجة الاسلام و المسلمین عباس یاری پور تدوین و منتشر شده است.

کتاب تفسیر جوان، براساس نیازسنجی قرآنی که از دانش‌آموزان و دانشجویان در قالب تحقیقات میدانی به عمل آمده، تألیف شده است و در بسیاری از دانشگاه‌ها و دبیرستان‌های کشور به عنوان متن مسابقات تفسیر ساده برای جوانان عزیز مورد استفاده قرار گرفته است و برخی از جلد‌های آن با شمارگان ۵ هزار نسخه در مدّت کمتر از یک سال، سه مرتبه تجدید چاپ شده است. سبک ماشین‌نویسی و صفحه‌آرایی کتاب به گونه‌ای است که هر خواننده‌ای را بر سر ذوق آورده و آن‌ها را خسته نمی‌کند. جالب است بدانید این سبک در خصوص تألیف و انتشار کتب قرآنی، بی‌سابقه است، زیرا کتاب‌های تفسیر و علوم قرآنی معمولاً فاقد اعراب‌گذاری بوده و غلط‌های چاپی فراوانی دارد، در حالی که کتاب ۲۷ جلدی تفسیر جوان، تماماً اعراب‌گذاری شده است تا قرآن‌پژوهان جوان بتوانند آیات و روایات و اسما عربی را صحیح بخوانند و نقل کنند.

(۶۴)

متن تأییدیه مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی در مورد کتاب تفسیر جوان

قرآن مجید بالاترین سند افتخار ما مسلمانان است و تا کسی با قرآن آشنا نشود، پی به عظمت آن نخواهد برد و هر قدر آشنایی ما با این کتاب بزرگ آسمانی افزون گردد، به درجه اهمیت و عظمت آن بهتر پی می‌بریم، مخصوصاً برای حلّ مشکلات مسلمین در دنیای امروز، بهترین راه گشا، قرآن است.

به همین دلیل، شایسته است نسل جوان برومند ما روز به روز با این کتاب آسمانی آشناتر گردد، نه فقط به «خواندن» و «قرائت» و «حفظ» آن، بلکه به «محتوا و معنای قرآن»؛ به یقین، قرآن مجید می‌تواند صفا و روشنی ویژه‌ای به تمام زندگی آنان بدهد و از آنان افرادی باایمان، شایسته، قوی، شجاع و طرفدار حق بسازد.

از آنجا که تفسیر نمونه بحمدالله در میان تمام قشرها نفوذ یافته و تحوّلی در محیط ما ایجاد کرده است، جناب آقای «دکتر محمّد بیستونی» که فردی باذوق و علاقمند به مسائل اسلامی و مسائل جوانان است، ابتکاری به خرج داده و تفسیر نمونه را به صورت

فشرده و خلاصه با «سبکی تازه» که به آسانی قابل استفاده برای همه جوانان باشد، درآورده و به گونه‌ای که هم‌اکنون ملاحظه می‌کنید، در اختیار آنان گذارده است. خداوند این خدمت را از ایشان قبول کند و به همه جوانان عزیز توفیق استفاده از آن را مرحمت فرماید.

ناصر مکارم شیرازی

(۶۵)

معرفی ترجمه‌های مشهور قرآن کریم و ویژگی‌های اختصاصی هر کدام

معرفی ترجمه «ناصر مکارم شیرازی»

ترجمه قرآن کریم با نگارش سلیس و روان به قلم آیة‌الله ناصر مکارم شیرازی از ترجمه‌های نسبتاً رایج است. نگارنده آن در سال ۱۳۴۸ هـ - ق مصادف با ۱۳۰۸ هـ ش در شهر شیراز دنیا آمد و نزد اساتیدی مانند آیة‌الله العظمی بروجردی، حکیم، سیدعبداله‌ادی شیرازی و سید ابوالقاسم خویی، تلمذ کرد و تألیف بیش از یکصد جلد کتاب، حاصل سال‌ها کوشش اوست که از میان مهم‌ترین آثار قرآنی ایشان، تفسیرنمونه در ۲۷ جلد و تفسیر موضوعی پیام قرآن و ۲ جلد از ترجمه تفسیر المیزان است. یکی دیگر از آثار ایشان ترجمه‌ای از قرآن کریم می‌باشد که اصل آن توسط جمعی از فضلاء حوزه علمیه قم براساس ترجمه تفسیر نمونه تدوین یافته و مورد بازبینی ایشان و نیز هیئت علمی دارالقرآن‌الکریم - دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی - قرار گرفته است. این ترجمه به‌وسیله جواد محدثی، ویراستاری شد و توسط دارالقرآن‌الکریم در سال ۱۳۷۳ در دو نوبت به چاپ رسیده.

این ترجمه که اساس آن متنی است که به قلم مترجم در هنگام تألیف تفسیر نمونه، نوشته شده است، ترجمه‌ای است تفسیرگونه و از آن جهت که اصل تفسیرنمونه، تفسیری روان و عامه‌فهم است، این ویژگی در ترجمه آیات آن نیز نمایان است. همان‌گونه که مترجم در مقدمه ترجمه یادآور

(۶۷)

شده، روش ترجمه، ترجمه محتوایی است، یعنی نخست معانی دقیقاً از زبان مبدأ اخذ شده و سپس به‌طور دقیق به زبان فارسی آراسته گردیده است.

نثر این ترجمه، نثری روان و گویا و از نوع زبان روزمره توده مردم است که مورد استقبال همگانی قرار گرفته است.

نوع ترجمه ترجمه‌ای محتوایی است، همراه با توضیحات و اضافات تفسیری به این معنا که افزودن بر ترجمه کلمات در مواردی که جمله ترجمه شده، ابهام داشته با آوردن قید توضیحی یا شرح کلمات در صدد رساندن پیام آیه بوده، همانطور که این شیوه در تفسیر نمونه ارائه شده است؛ که این روش در سراسر ترجمه حفظ شده است. همچنین ترجمه از مطابقت نسبتاً خوبی با اصل آیات برخوردار است؛ امّا از آنجایی که مترجم، بازنگری مداوم بر آیه‌های قبل و بعد، انجام نداده - که این امر به دلیل طولانی بودن زمان نگارش تفسیرنمونه بوده است - لذا بیشتر آیه‌ها و ترکیب‌های یکسان را به گونه‌های مختلف و بعضاً مخالف یکدیگر، ترجمه کرده‌اند. به تعبیر دیگر، بسیاری از مفردات و کلمات یکسان و مترادف، با معانی مختلفی ترجمه شده است. علاوه بر آن، موارد اشتباهات و خطاهایی نیز در ترجمه آیات وجود دارد و در تفسیر و توضیح آیات مشابه نیز تفاوت‌هایی مشاهده می‌شود.

(۶۸)

معرفی ترجمه «طاهره صفارزاده»

ترجمه‌ای با عنوان قرآن کریم که با خطاطی عثمان طاه و با خط نسخ در سال ۱۳۸۰ هـ - ش به چاپ رسید، حاصل تلاش و زحمات خانم طاهره صفارزاده است. در این مصحف شریف علاوه بر اصل آیات، ترجمه فارسی و انگلیسی نیز در زیر هر آیه نوشته شده و در انتهای قرآن مقدمه‌ای با عنوان ترجمه معانی قرآن کریم آمده که در آن نویسنده در مورد مباحث کلی ترجمه، ضرورت ترجمه انگلیسی و توضیحاتی در مورد روش این ترجمه ارائه داده است.

مترجم در مقدمه‌ای که در پایان این ترجمه ۱۵۲۸ صفحه‌ای - که در قطع رحلی به چاپ رسیده است - تفاوت اصلی این ترجمه را با ترجمه‌های موجود فارسی و انگلیسی، جایگزین معادل برای اسماء الحُسنى یا نام‌های نیکوی خداوند، در ارتباط با آیات قرآن مجید می‌داند، همچنین در این ترجمه، اصطلاحات فنی و تخصصی قرآن را جایگزین ترجمه‌های تحت اللفظی رایج قرار داده و ترجمه را به صورت روان و سلیس و با استفاده از دستور زبان فارسی به صورت محتوایی نگارش نموده است و بعضاً ترجمه تفسیر گونه‌ای صورت (۶۹)

گرفته که به صورت پی‌نویس در ترجمه منعکس گردیده و گاهی به صورت کلماتی در داخل دو قلاب [ ] قرار گرفته، با هدف اینکه معنا توسعه یابد و ارتباط بیشتری با مخاطبان صورت گیرد.

از ویژگی‌های مهم این اثر، رعایت ادب الهی در نوشتار و ترجمه و رعایت مطابقت فارسی و انگلیسی با اصل کلام الهی است. مترجم، این اثر را حاصل حدود ۳۰ سال مطالعه مشتاقانه و پژوهشگرانه توأم با یادداشت‌برداری از تفاسیر کشف‌الاسرار، ابوالفتوح، مجمع‌البیان، مواهب علیّه، منهج‌الصادقین، طبری، سورآبادی، ترجمه قرآن کمبریج، المیزان، نمونه و آثار مفسران و مترجمان معاصر به فارسی و انگلیسی می‌داند. در این اثر تلاش فراوانی شده تا اشتباهات و خطاها به حداقل ممکن برسد. این ترجمه که ترجمه‌ای آزاد از قرآن کریم است، با داشتن ویژگی‌های فوق، به دلیل قطور بودن و داشتن دو ترجمه (فارسی و انگلیسی) معمولاً مورد استفاده قرآن‌پژوهان و علاقمندان خاصی قرار گرفته و می‌گیرد. (۷۰)

معرفی ترجمه «مهدی الهی قمشه‌ای»

ترجمه قرآن مجید با نثر شیوا و روان یکی از آثار شادروان مهدی (محمّد الدّین) الهی قمشه‌ای است، وی در سال ۱۳۱۸ هجری قمری در شهرضا (قمشه) اصفهان متولد شد و در فقه و اصول و منطق و کلام و فلسفه و حکمت تحصیل نمود. سالیان متمدّی به تدریس عربی و فلسفه در دانشکده معقول و منقول اشتغال داشت و در دوازدهم ربیع‌الثانی سال ۱۳۹۳ هـ - ق مصادف با ۲۵ اردیبهشت سال ۱۳۵۲ هـ ش بدرود حیات گفت. از او تألیفات مختلفی بجا مانده که از جمله آن‌ها ترجمه صحیفه سجادیّه و ترجمه مفاتیح‌الجنان است.

ترجمه قرآن مجید وی، پس از دوره طولانی ترجمه‌های تحت اللفظی، اولین ترجمه آزاد به زبان فارسی است. این ترجمه که آمیخته با نکات تفسیری است، بسیار روان و آسان است و مورد اقبال عامه مردم قرار گرفته و ده‌ها بار در قطع‌های مختلف و به صورت‌های گوناگون به چاپ رسیده است. اولین چاپ این قرآن در سال ۱۳۲۳ هـ - ش توسط کتاب‌فروشی اسلامیّه انجام شده است. اصل ترجمه به وسیله محمّد باقر بهبودی و حسن مسعودی، ویراستاری شد. اما خالی از غلط‌های علمی نیست و فرزند ایشان حسین الهی قمشه‌ای، سال‌ها بعد، ویرایش جدیدی انجام داد و علاوه بر آن، ویرایش علمی جدیدی در سال‌های اخیر به همت آقای حسین استادولی انجام گرفت که توسط دارالکتب اسلامیّه در سال ۱۳۷۷ مجدداً به چاپ رسیده است.

(۷۱)

توضیحاتی بر اساس اعتقادات شیعه بر این ترجمه که به نثر امروزی و ساده و شیوا و مردم‌پسند انجام گرفته، افزوده شده است. این

توضیحات تفسیرگونه در بسیاری از موارد از اصل ترجمه قابل تفکیک نیست و این، یکی از معایب این ترجمه است. سبک و سیاق این ترجمه، آزاد و خلاصه‌التفسیر است و در بسیاری موارد مترجم خود را به اصل کلام محدود نکرده و توضیحات مفصلی را به ترجمه افزوده است. این توضیحات عموماً برگرفته از تفاسیر هستند و در میان دو پرنتر آمده‌اند. بیشتر این توضیحات، به گونه‌ای هستند که رشته کلام را قطع نمی‌کنند و ساختار ادبی جملات را از بین نمی‌برند، ولی برخی از توضیحات نیز هستند که از ترجمه متن جدا و مستقل می‌باشند که طبعاً این گونه توضیحات، رشته اصلی سخن را قطع می‌کنند.

در مجموع می‌توان گفت که این ترجمه، ترجمه‌ای روان و همه‌فهم است و از آن جهت که فصل الخطاب ترجمه‌های تحت‌اللفظی بوده، اولین ترجمه فارسی است که در تدوین آن به دستور زبان فارسی توجه شده، کاری ستودنی و قابل تقدیر است. البته در ترجمه، بی‌دقتی‌هایی نیز به چشم می‌خورد و وجود اغلاط و اشتباهات نیز در آن مشهود است. وجود افتادگی‌هایی در ترجمه آیات و از طرفی نقل به معنا کردن تعدادی از عبارات ناشی از عدم مطابقت دقیق ترجمه با آیات می‌باشد.

(۷۲)

معرفی ترجمه «محمد مهدی فولادوند»

ترجمه قرآن کریم به فارسی امروزی و ساده و بدون گرایش‌های خاص و افراطی که در آن نه فارسی‌گرایی مفرط و نه عربی‌گرایی وجود دارد، کاری است از محمد مهدی فولادوند فرزند مرحوم محمد حسین بختیاری که در اول دی‌ماه ۱۲۹۹ هـ ش در شهرستان اراک متولد شده است. او که پس از سال‌ها تحصیل در پاریس، به تهران بازگشت؛ سالیان متمادی است که در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به تدریس مواد مختلف درسی مشغول است. از وی بیش از ۳۰ جلد کتاب فارسی و فرانسه منتشر شده است که مهم‌ترین اثر وی، ترجمه قرآن کریم به زبان فارسی است که در سال ۱۳۷۳ از سوی دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی با ویرایش محمدرضا انصاری و سید مهدی برهانی، چاپ و نشر یافته است.

این ترجمه که بسیار مفهوم و روان است، از دقت بی‌نظیر در مطابقت با متن مقدس قرآن کریم برخوردار می‌باشد، به گونه‌ای که حتی تأکیدهایی را که در نثر و زبان عربی و نیز قرآن کریم فراوان و در زبان فارسی بسیار کمیاب است، به نحوی ظاهر کرده است. روش مترجم در ترجمه، میانه‌ای از ترجمه تحت‌اللفظی و ترجمه محتوایی می‌باشد یعنی دقت در مطابقت ترجمه با

(۷۳)

اصل آیه و خوشخوانی و روانی آن هیچ کدام فدای دیگری نشده و در مواردی ترجمه دارای توضیحاتی می‌باشد که در داخل گیومه آمده است.

ترجمه فولادوند یکی از دقیق‌ترین و شیواترین ترجمه‌های معاصر است که برخی صاحب‌نظران آن را از حیث صحت و امانت و به کارگیری معادل‌های مصطلح در فارسی امروزی و در عین حال، روانی، شیوایی و سادگی، بهترین ترجمه در میان ترجمه‌های منتشر شده در پنجاه سال اخیر می‌دانند. از ویژگی‌های کم‌نظیر این ترجمه، همت مترجم در ارائه یک ترجمه آهنگین در سوره‌های مکی انتهای قرآن است. همچنین هماهنگی در ترجمه واژه‌های مشابه در سراسر ترجمه رعایت شده است.

باوجود ویژگی‌های مثبت این ترجمه، موارد قابل تأملی نیز در آن وجود دارد که عبارتند از: استفاده نابجا و زیاد از علائم ویراستاری، اشکالات املائی از جمله نوشتن «می» و «همی» با فعل. قرآن‌پژوهان زیادی ضمن معرفی این اثر به نقد و بررسی آن پرداخته‌اند و ضمن بررسی نقاط مثبت و ویژگی‌های آن به نقاط ضعف آن نیز اشاره کرده‌اند.

(۷۴)

معرفی ترجمه منظوم کامل قرآن کریم - «امید مجد»

قرآن‌نامه، اولین ترجمه منظوم کامل قرآن می‌باشد که در سال ۱۳۷۶، در ۱۲۲۲ صفحه منتشر شده است.

این اثر که شامل ۱۸ هزار بیت می‌باشد، در مدت ۳۰۰ روز توسط امید امجد (متولد ۱۳۵۰ شمسی) از شهر نیشابور، سروده شده است که این عمل، نشان‌دهنده طبع روان نامبرده است. یکی از ویژگی‌های این ترجمه، اشعار نسبتاً روان آن است بدون استفاده از هرگونه لغت عربی ناآشنا، به ترجمه قرآن پرداخته است.

از نکات برجسته این اثر، عدم تکرار ابیات و اشعار است، به گونه‌ای که حتی در آیات تکراری در یک سوره مثل سوره مبارکه «الرحمن» که آیه شریفه «فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ» ۳۱ بار تکرار شده برای هر آیه، بیت دیگری سروده شده و هیچ‌یک از ابیات تکراری نیست.

مترجم در این اثر سعی کرده در حد امکان اشعار را به صورت خلاصه و مختصر (موجز) بیان کند، به صورتی که معنای کامل در کمترین لغات بیان شود. گرچه در برخی موارد که برای ترسیم صحنه لازم بوده توضیحاتی اضافه کنند، به اصل (۷۵)

ترجمه اضافه شده است. وی مبنای علمی ترجمه منظوم را دو ترجمه فارسی فولادوند و خزّمشاهی قراردادده است، ولی در بسیاری از موارد، توضیحاتی آورده که در دو ترجمه یاد شده وجود ندارد.

این ترجمه - که هم از لحاظ قرآنی و هم از لحاظ ادبی قابل توجه است - تحوّلی جدید را در خواندن قرآن توسط عموم علاقه‌مندان به قرائت قرآن بوجود آورده است. مترجم سعی کرده در ترجمه سوره‌هایی که دارای آیات کوتاه هستند، آیه را در یک بیت ترجمه کند که این ایجاز در سوره‌هایی مانند ناس و توحید به حد اعلای خود رسیده، به گونه‌ای که هر آیه در یک مصرع ترجمه شده است.

از ویژگی‌های دیگر این ترجمه، آن است که شیوه ترجمه منظوم و موزون بدون تخطّی در سراسر ترجمه حفظ شده و مترجم سعی کرده برای ترکیبات و تعابیر یکسان از ابیات و اشعار متفاوت استفاده کند. از نکات قوت این ترجمه می‌توان به روانی و گویایی نسبی اشعار و خلاصه و موجز بودن ترجمه اشاره کرد، به گونه‌ای که مترجم سعی کرده در حدّ امکان، معانی را در (۷۶)

کم‌ترین واژگان بیان کند. همچنین وزن حماسی و بحر متقارب است (۱).

محمد حسن زمانی در مقاله نگاه و نقدی بر ترجمه‌های آهنگین و منظوم قرآن، در نقد این اثر نکاتی را بیان کرده که از جمله آن‌ها: افزوده‌های توضیحی غیرلازم که برخلاف شیوه متعارف در داخل دو گیومه قرار گرفته و با مواردی بدون تفکیک از اصل ترجمه اضافه شده و حذف بعضی کلمات و قیود و بعضی جمله‌ها در ترجمه و اغلاط محتوایی را می‌توان نام برد.

۱- از اوزان ادبیات شعری است که خواننده را به شور و شوق می‌آورد.

(۷۷)

آشنایی با ۱۰ سایت فارسی قرآنی

(حاوی متون تفسیری)

۱- WWW.Qurandatabank.com (org.net) پایگاه قرآن پژوهی :

- شبکه‌ای قرآنی محض با استفاده از ۱۰ هزار عنوان کتب قرآنی به زبان‌های فارسی، عربی، انگلیسی، فرانسه، آلمانی، اردو،

پرتقالی، روسی، ترکی و ... دارای بانک اطلاعاتی بسیار قوی، قابلیت جست‌جو به همراه مشخصات کتاب‌شناسی، چکیده‌ها و برخی از متون اصلی آن‌ها می‌باشد، بانضمام صفحات داخلی شامل:

- اخبار: شامل خبرهای قرآنی و محافل قرآنی.
- پرسش و پاسخ: کلیه بینندگان این صفحه می‌توانند پرسش‌های خود را در زمینه قرآن مطرح کرده و در کوتاه‌ترین زمان ممکن، پاسخ آن را دریافت کنند.
- گالری: شامل تصاویر زیبای قرآنی می‌باشد.
- قاریان: زندگی‌نامه قاریان مشهور جهان اسلام، به همراه تصویر و صوت قاری.
- گزیده متون قرآنی: دارای متن کامل کتاب‌های قرآنی.
- مقاله‌شناسی: در این قسمت، متن کامل گزیده‌های مقالات موجود در شبکه به نمایش گذاشته می‌شود.
- آموزش: دارای بخش‌های زیر می‌باشد:

(۷۸)

الف) روخوانی

ب) تجوید

ج) قرائت

د) چگونگی بهره‌گیری از تفاسیر قرآن

- دفتر یادبودها: در این قسمت، بینندگان شبکه می‌توانند یادداشت‌ها و نظرات خود را روی شبکه قرار دهند.
  - در صفحه آغازین صوت کامل قرآن با صدای استاد عبدالباسط و استاد منشاوی و استاد پرهیزگار، بانضمام متن قرآن با انتخاب آیات مورد نظر با زیرنویس ترجمه آیت الله مکارم شیرازی و ترجمه لاتین مورد استفاده بینندگان قرار خواهد گرفت.
- ۲- WWW.QuranChildren.com پایگاه قرآنی کودکان:

این شبکه جهت تشویق و ترغیب کودکان به نقاشی موضوعات قرآنی بخصوص داستان‌های قرآنی راه‌اندازی شده است. کودکان می‌توانند به دلخواه، هر یک از موضوعات قرآنی را، نقاشی و به نشانی الکترونیکی @ Webmaster QuranChildren.com ارسال کنند تا در اولین فرصت، به نام فرستنده، بر روی شبکه قرار گیرد. همچنین بازدیدکنندگان می‌توانند از طریق موضوع نقاشی، نام نقاشی یا موضوع قرآنی، جست‌جو را انجام دهند و تصاویر موجود در شبکه را ملاحظه کنند.

(۷۹)

۳- WWW.Montazar.net شبکه منتظر (امام مهدی "عج):

در شبکه امام مهدی (عج)، بخش‌های متنوعی موجود است. یکی از این بخش‌ها، به نام قرآن کریم شامل ۴ قسمت قرآن در حدیث، نمایش و صوت، آموزش و مقالات می‌باشد.

- نمایش و صوت: در این قسمت، صدای استاد شاطری، با ترجمه استاد مکارم شیرازی به صورت جست‌جو و انتخاب موضوعی و آیه به آیه موجود است.

آموزش: هنوز این قسمت راه‌اندازی نشده است.

- مقالات: در این قسمت، مقالات با موضوعات قرآنی موجود است.

- قابل توجه است که در قسمت‌های دیگر این شبکه، سرفصل‌های امام مهدی (عج)، احکام و مراجع، مناجات و شیعه و تشیع وجود دارد.

۴ - WWW.AL_Shia.com شبکه الشیعه:

شبکه جهانی اطلاع‌رسانی آل‌البیت، یکی از شبکه‌های بسیار قوی در موضوعات اسلامی و قرآنی می‌باشد. بخش‌هایی که مربوط به قرآن می‌شود عبارتند از:

- قرآن و علوم قرآنی: در این قسمت، مباحث علوم قرآنی از علمای شیعه از جمله آیت‌الله مکارم شیرازی، جوادمحدّثی، جعفری مراغی، طبرسی،

(۸۰)

سیدجلال‌الدین آشتیانی، آیت‌الله جوادی آملی، عقیقی بخشایشی، بهاء‌الدین خزمشاهی و محمّد هادی معرفت، به چشم می‌خورد.

- در بخش حافظان قرآن کریم با ۱۶۴ حافظ دختر و ۳۵۳ حافظ پسر و مختصری از زندگی نامه آن‌ها آشنا می‌شوید.

- قرآن کریم: که شامل زیرمجموعه‌های آموزش قرآن، جست‌جو در قرآن، زندگی‌نامه قاریان، متن قرآن، صدای قاریان به صورت ترتیل، تلاوت، نُسخ خطی قرآن در کُتب و مقالات قرآنی موجود می‌باشد.

۵ - WWW.JameatulQuran.com شبکه جامعه القرآن:

- جامعه القرآن کریم شبکه‌ای است که در موضوعات متنوع قرآنی فعالیت می‌کند.

- معرّفی حافظان: در این بخش، حافظانی که در جامعه القرآن موفق به حفظ قرآن شده‌اند، خلاصه‌ای از زندگی آن‌ها و نمونه‌ای فعالیت و شیوه کارشان ارائه می‌شود.

- اخبار و اطلاعات: شامل اطلاعات قرآنی

- آموزش: شامل آموزش‌های حفظ، ترتیل، تجوید و قرائت.

- سایت‌های اسلامی: معرّفی شبکه‌های اسلامی.

- پرسش و پاسخ: در این قسمت کاربران

(۸۱)

می‌توانند پرسش‌های قرآنی خود را مطرح و پاسخ آن‌ها دریافت کنند.

- انتشارات: معرّفی کتب چاپ شده در نشر جامعه القرآن.

۶ - WWW.Balagh.net شبکه بلاغ:

- سایت فوق به ۳ زبان فارسی، عربی و انگلیسی می‌باشد.

- شبکه در صفحه آغازین، به دو بخش قرآن و پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) تقسیم می‌شود.

- در زمینه قرآن، بخش‌های علوم قرآن، معارف قرآن، کتاب‌شناسی قرآن، مباحثی پیرامون قرآن و بخش تصاویر ارائه شده است.

- در زمینه پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، بخش‌های ذیل قابل استفاده‌اند:

الف) شناخت اهل بیت (ع) که شامل بخش‌های: اهل بیت (ع) از منظر قرآن، پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) است.

ب) زندگی‌نامه

ج) فضایل و سیره فردی

د) کتاب‌شناسی

ه) کتابخانه و ...

۷- WWW.Islamweb.net شبکه اسلام:

- این سایت به دو زبان انگلیسی و عربی است و

(۸۲)

شامل موضوعات مختلفی مانند قرآن، احادیث، اطلاعات سیاسی روز و... می‌باشد.

۸- WWW.Islamway.Com شبکه طریق الاسلام:

- این سایت به زبان‌های گوناگونی مانند انگلیسی، فرانسه و اردو ارائه شده و دارای بخش‌هایی مانند قرآن کریم، مقالات، مطبوعات، ادعیه و... می‌باشد.

۹- WWW.Hawzah.net شبکه حوزه:

- این سایت به ۳ زبان فارسی، انگلیسی و عربی ارائه شده و از موارد حائز اهمیت آن می‌توان به معرفی مقالات قرآنی، کتابخانه، متون دینی، معرفی مراکز اسلامی، مجلات، اخبار و اطلاعات، قرآن، عقاید و اخلاق، اشاره نمود.

۱۰- WWW.Islamicdatabank.Com شبکه پارسا:

- سایت فوق به ۳ زبان فارسی، انگلیسی و عربی ارائه شده است.

- در بخش فارسی، جست‌جو در ۲۳۸۴۴ منبع اسلامی از قبیل پایان‌نامه‌ها، مقالات و کتب منتشره اسلامی داخلی و خارجی میسر است.

- سایت فوق دارای اصلاح‌نامه‌ای مشتمل بر موضوعات قرآن و عرفان، اخلاق، فقه، ادبیات و... می‌باشد.

- از موارد جالب توجه در این شبکه می‌توان به کتابسرای ناشران و شهر کتاب اشاره کرد.

(۸۳)

آشنایی با ۱۰ نرم‌افزار قرآنی (دارای گرایش تفسیر و علوم قرآنی)

۱- نرم‌افزار تفاسیر قرآن جامع

مشخصات:

- کتابخانه ۱۲ قرن تفسیر شیعه.

- ۵۹ دوره تفسیر در ۵۳۸ مجلد و ۲۵۰ هزار صفحه به صورت تطبیقی.

- ۱۸ ترجمه فارسی.

- ترجمه انگلیسی قرآن کریم (آقای پیکتال).

- تلاوت تمامی سوره‌های قرآن.

- متن زیبای قرآن به شکل اعراب گذاری شده.

- قابلیت جست‌جوی کلمه‌ای یا آیه یا سوره.

۲- نرم‌افزار قرآنی بینات

مشخصات:

- تفاسیر المیزان (فارسی و عربی) و تفسیر نمونه.

- امکان مقایسه همزمان تفاسیر .

- ترجمه‌های فارسی اساتید: فولادوند، مکارم، آیتی و خرّمشاهی .

- امکان جست‌جو در متن قرآن، ترجمه و تفاسیر با امکان چاپ .

- امکان جست‌جوی لغت و ریشه در قرآن .

- متن کامل کتب نهج البلاغه، صحیفه سجّادیه،

(۸۴)

- مفاتیح، حلیه المتّقین و ... با امکان ترجمه، امکان جست‌جو و چاپ .

- کاربری ساده و سریع .

۳- نرم‌افزار نور المبین

مشخصات:

- ۳ دوره تفسیری کامل قرآن کریم به‌همراه آشنایی با معانی سوره‌ها (المیزان فارسی و عربی و نمونه).

- ۱۸ دوره ترجمه کامل قرآن کریم شامل ۵ ترجمه فارسی (فولادوند، معزی، خرّمشاهی، مکارم، الهی قمشه‌ای) ۴ ترجمه

انگلیسی (Irwing, Shaker, Ehlali, Yousef) فرانسوی، اسپانیایی، بوسنیایی، مالی، آلمانی، ترکی، فنلاندی،

هلندی و ایتالیایی .

- امکانات متنوع جهت حفظ آیات شریفه با تکرار نامحدود .

- امکانات جست‌جو در متن آیات، ترجمه و تفسیر با امکانات چاپ و یادداشت.

۴- نرم‌افزار قرآنی منیر

- تفسیر فرات الکوفی نوشته کوفی .

- ترجمه کامل قرآن کریم با صوت استاد منشاوی .

(۸۵)

- متن کامل کتاب قرآن پژوهی آقای خرّمشاهی .

۵- نرم‌افزار قرآنی مبین

- شرح و تفسیر سوره‌های قرآن به زبان انگلیسی - ترجمه کامل قرآن به زبان‌های فارسی و آلمانی .

- متن کامل کتاب صیانت قرآن از تحریف (تحریف‌ناپذیری قرآن) نوشته آیت‌الله محمد هادی معرفت .

- ترتیل کامل قرآن کریم با صوت استاد محمد جبرئیل .

۶- نرم‌افزار قرآنی میزان

- تفسیر قمی .

- متن کامل کتاب التفسیر المفسرون نوشته ذهبی .

- ترجمه کامل قرآن به زبان‌های فارسی و انگلیسی .

- ترتیل کامل قرآن کریم با صوت استاد سعدالحامدی .

۷- نرم افزار قرآنی رضوان

- گزیده تفسیر نمونه .

(۸۶)

- ترجمه کامل قرآن کریم به زبان‌های فارسی و ایتالیایی.

- ترتیل کامل قرآن کریم با صوت استاد پرهیزکار.

- متن کامل کتاب آشنایی با علوم قرآنی .

۸- نرم افزار قرآنی سراج

- تفسیر منسوب به امام حسن عسکری (ع).

- ترجمه کامل قرآن کریم به زبان‌های فارسی و اسپانیولی .

- متن کامل کتاب درس‌نامه علوم قرآنی .

- ترتیل کامل قرآن کریم با صوت استاد خلیل حصری .

۹- نرم افزار نورالانوار

- ۱۱ ترجمه (به ۷ زبان) ، ۹ تفسیر (عربی و فارسی).

- شأن نزول ، روایات تفسیری ،

فیلم و عکس با خط عثمان طاها.

۱۰- نرم افزار قرآنی بصیر

- ۱۹ ترجمه قرآن به زبان‌های مختلف دنیا .

- یک دوره ترتیل کامل قرآن کریم با صدای استاد شحات انور .

- امکانات ویژه جهت حفظ قرآن کریم .

(۸۷)

تحلیل آماری مربوط به شرکت کنندگان در «اولین کارگاه آموزشی مفسرین جوان»

[تهران - نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم]

تعداد کل شرکت کنندگان : حدود ۲۰۰۰ نفر

شرکت کنندگان خانم : ۸۰۰ نفر

شرکت کنندگان آقا : ۱۲۰۰ نفر

میانگین سنی شرکت کنندگان :

افراد بین ۱۶ تا ۲۰ سال ۷۰۰ نفر

افراد بین ۲۰ تا ۲۵ سال ۷۰۰ نفر
 افراد بین ۲۵ تا سال به بالا ۶۰۰ نفر
 سطح تحصیلات شرکت کنندگان :
 زیر دیپلم : ۶۶۰ نفر
 دیپلم و فوق دیپلم : ۸۰۰ نفر
 لیسانس و بالاتر : ۵۴۰ نفر

مدت فعالیت کارگاه آموزشی : ۲۴ روز از ششم تا پایان ماه مبارک رمضان (۱۹ دی ماه تا ۱۴ آذرماه ۸۱)
 توضیح: کلیه افراد شرکت کننده در مسابقه روش اُنس با قرآن (روش مراجعه موضوعی فوری به تفاسیر قرآن کریم) از ۲۰ نمره، نمرات بالای ۱۵ را کسب کرده‌اند.
 (۸۸)

به ریسمان قرآن چنگ زن و از آن نصیحت‌پذیر، حلالش را حلال و حرامش را حرام بشمار و حقی را که در زندگی گذشتگان بود تصدیق کن و از حوادث گذشته تاریخ، برای آینده عبرت گیر، که حوادث روزگار با یکدیگر همانند بوده و پایان دنیا به آغازش می‌پیوندد و همه آن رفتنی است.

نام خدا را بزرگ دار و جز به حق سخنی بر زبان نیاور؛ مرگ و جهان پس از مرگ را فراوان به یاد آور، هرگز آرزوی مرگ مکن جز آن که بدانی از نجات یافتگانی؛ از کاری که تو را خشنود و عموم مسلمانان را ناخوشایند است بپرهیز، از هر کار پنهانی که در آشکار شدنش شرم داری بپرهیز کن، از هر کاری که اگر از کننده آن پرسش کنند، نپذیرد یا عذرخواهی کند، دوری کن، آبروی خود را آماج تیر گفتار دیگران قرار نده و هر چه شنیدی بازگو مکن، که نشانه دروغگویی است و هر خبری را دروغ مپندار، که نشانه نادانی است.

خشم را فرو نشان و به هنگام قدرت ببخش و به هنگام خشم فروتن باش و در حکومت مدارا کن تا آینده خوبی داشته باشی، نعمت‌هایی که خدا به تو بخشیده نیکو دار و نعمت‌هایی که در اختیار داری تباہ مکن و چنان باش که خدا آثار نعمت‌های خود را در تو آشکار بنگرد. (نامه ۶۹ نهج البلاغه علی «ع»)

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی) آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.
از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور

کاربران (۰۳۱۱)۲۳۳۳۰۴۵

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشالله.

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

